

FOLKE VIRKE

November - December - Januar 2014

Gør Sydslesvig Danmark større?

3

At leve i en symbiose efter normen at ville de andre uden at opgive sig selv

Af Dieter Paul Küssner,
forstander for Jaruplund Højskole og
formand for Sydslesvigsk Forening

Gør mindretallet Danmark større?

Af Anke Spoorendonk,
justits-, kultur- og
europaminister samt
viceministerpræsident
i Slesvig-Holsten

7

www.folkevirke.dk

12

Vi gør Danmark lidt større

Af Katrine Hoop,
kriminolog og
kommunikations-
medarbejder i Flensborg

FOLKEVIRKE

Social, kulturel og politisk oplysning

Udgivet af oplysningsbevægelsen
FOLKEVIRKE

Oplag: 1.200
ISSN 0015-5845

**Deadline for næste nummer:
15. januar 2015**

Bladet kan kun bestilles ved direkte
henvendelse til:

Folkevirkes kontor

Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal
1153 København K
Tlf. 33 32 83 11
E-mail: folkevirke@folkevirke.dk
www.folkevirke.dk

Dette nummer koster i styksalg
kr. 50,00 + porto.
Særpris for klassesæt.
Årsabonnement,
kr. 210,00 pr. år (incl. porto)

Redaktion

Annemarie Balle (ansvarshavende)
Reventlowsgade 18, 4. sal tv
1651 København V
Tlf. 51 51 24 20

Forretningsudvalg

Formand: Annemarie Balle
Næstformand: Jeanne Bau-Madsen
Kasserer: Tove Katstrup
Ulla-Brita Gregersen
Ellis Grønvold
Karen Hallberg
Ulla Lunde Hansen
Tove Hinriksen
Zara Y. Jensen
Gunvor Fink Møller
Britta Poulsen
Susanne Tarp

Tryk og layout

Aars Bogtryk & Offset, tlf. 98 62 17 11
E-mail: aarsbogtryk@aarsavis.dk
Layout: Louise Christensen

FORENINGEN AF
DANSKE KULTUR-
TIDSSKRIFTER

Gør Sydslesvig Danmark større?

Overskriften er et af de spørgsmål, som stilles i dette temanummer af Folkevirke. Flere af bladets skribenter kredser om lignende spørgsmål – ordet »Sydslesvig« skiftes bl.a. ud med »mindretalene«.

Men grundholdningen er den samme: At vi alle skal være åbne over for de inspirationer og muligheder, som gives i specielt et grænseland, hvor der altid lever mindretal side om side.

For, som Bertrand Russell engang sagde, flertal cementerer det bestående. Fremskridt er kun mulige via mindretal. Dette temanummer koncentrerer sig om Sydslesvig – om de udfordringer, der findes i det dansk-tyske grænseland og om, hvordan forholdene har udviklet sig til gensidig inspiration for de mange mindretal, der bor i området. Fokus er især rettet mod det danske mindretal syd for den dansk-tyske grænse. Et mindretal, som lever i fredelig sameksistens med deres tyske medborgere.

I Danmark er opmærksomheden på det danske mindretal faldet støt gennem de senere år, selv om det danske mindretal har markante politikere som bl.a. Anke Spoorendonk siddende som justits-, kultur- og europaminister samt viceministerpræsident i Slesvig-Holsten, ligesom det er en dansker, der er valgt til borgmester i Flensborg.

En forening som Grænseforeningen gentænker i disse år sin rolle og er klar med en klarere profil, som skal pege på den rolle, som det danske mindretal i Tyskland spiller – både i Danmark og i Tyskland.

Forståelsen for mindretallets placering rides desuden op ved punktnedslag i historien. En historie, som i disse uger ruller på de danske tv-skærme med præsentationen af Ole Bornedals tv-serie »1864«.

God læselyst og på gensyn i Folkevirke!
Annemarie Balle

INDHOLD

At leve i en symbiose efter normen at ville de andre uden at opgive sig selv	3
Gør mindretallet Danmark større?	7
Vi gør Danmark lidt større	12
Gør Sydslesvig Danmark lidt større?	15
Et venskab for livet.	18
Folkevirke på Jaruplund Højskole i sensommeren 2014	19
Boganmeldelse: Hulter til bulter gennem Sønderjylland.	22
Nyt fra Folkevirke Vesthimmerland:	
Vidste du, at når du deltager i fritidsundervisning, så er du med i et folkeoplysningsarbejde, der er enestående i verden?	24
Bedsteforældre/børnebørnlejr 2014	25
Mindeord: Ved Grete Dige Østergaards død	26
Folkevirke-info	27
Fra barn til demokratisk samfundsborger	28
Arrangementskalender 2014	30
Kvindestemmer 2015: Perlerække af kvindelige kunstnere	32

Forside:

Øverst: Dybbøl Mølle. Foto: Erik Christensen.

Nederst i midten: Glimt fra Flensborg.

Nederst t.v.: Skanse III, Dybbøl Banke. Foto: Statens Arkiver.

At leve i en symbiose efter normen at ville de andre uden at opgive sig selv – om livet i det dansk-tyske grænseland set i et historisk perspektiv

Af Dieter Paul
Küssner,
forstander for Jarup-
lund Højskole og
formand for
Sydslesvigsk
Forening

Halvvejs i livet mødte H.C. Andersen i sommeren 1844 for første gang grænselandets nationale modsætninger. Efter et vellykket og givtigt besøg hos det danske kongepar, tog han ophold på Augustenborg; og her mødte han for første gang en ulykkelig national splittelse, der var rettet mod hans fædreland. Hertugfamilien bad om et lejlighedsdigt under en større middag på slottet – og pointerede, at ønsket indebar en manifestation af regionens farver: blåt og gult (underforstået ikke rødt og hvidt). Den sensible digter fornemmede misstemningen og fandt en brugbar formel for samliv mellem for-

skellige nationale bekendelser. Blot skal man huske at indsætte sine egne farver – for at fange genialiteten.

I dette ganske prunkløse vers ligger grænsefredens hele arkitektur: de nationale flertals og de nationale mindretals mulighed for Kooperation: at ville de andre – uden at opgive sig selv.

Vejen til denne erkendelse har krævet halvandet hundrede år i dette grænseland. En vej over borgerkrig, en dansk-tysk krig, foruden tre andre krige som grænselandets mennesker blev draget ind i.

Halvandethundrede år, hvor man fravalgte 500 års samliv, der var præget mere af kulturel berigelse og frugtbar symbiose end modsætninger. Først 10 år efter anden verdenskrigs afslutning i 1955 – og efter voldsomme nationale konflikter i efterkrigstiden i grænselandet, fandt Danmark og Tysk-

land en formel for grænsefred, der udmøntedes i de internationalt forbilledlige Bonn-København erklæringer.

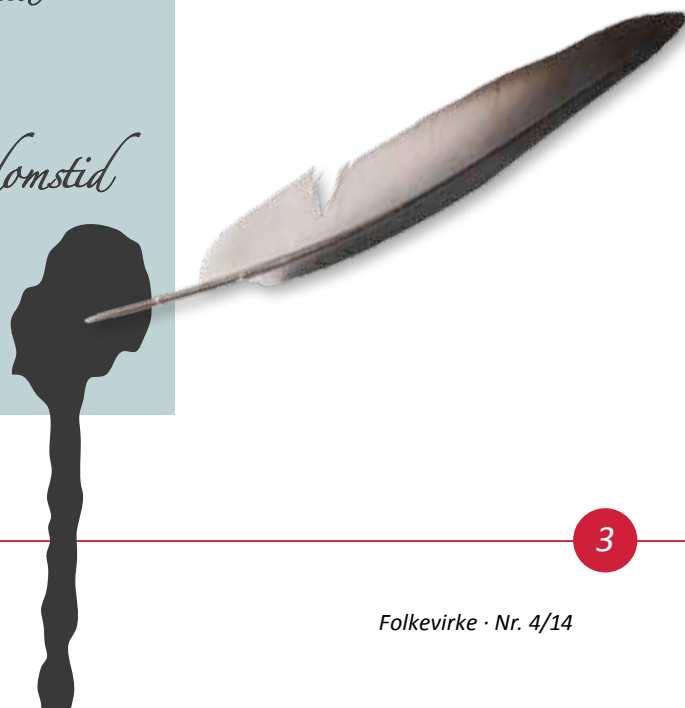
Det mellemfolkelige samliv

For at forstå betydningen af Bonn-København erklæringernes til sidst lykkelige ophævelse af de nationale modsætninger, der blev grundlagt i det nationale 19. århundredes midte, har jeg valgt at belyse det danske mindretals vej mod en accept og til sidst medleven i Bonn-erklæringernes fredsskabende regibemærkninger med punktnedslag i vores mindretalshistorie.

*Hver elsker sin farve på sted og tid
Jeg alle disse kan lide
Men mest har jeg lært fra min barndomstid
At elske det røde og hvide*

H.C. Andersen

Dybbøl Banke.
Foto: Erik Christensen.

Og jeg vil slutte med en vision om nytten og brugen af de indvundne erfaringer, der peger ud over grænselandshorizonten. Lad os fortsætte, da det gik galt. Året er 1844. Mens H.C. Andersen endnu lykkeligt uvidende om den kommende nationale katastrofe går hånd i hånd med prinsen af Nør på Amrum og beundrer de frisiske landskaber, ruster regionens tre folk sig til slaget om overherredømmet. Friserne mødes 1844 i Bredsted for at undsige Danmark. De tyske slesvig-holstenere mødes i Slesvig samme sommer for at værne om tyskheden i hertugdømmet. Danskerne samles på Skamlingsbanken, hvor digterpræsten N.F.S. Grundtvig fortæller de danske sønderjyder, at man ikke må bruge magt, hvis man vil fastholde et nationalt tilhørsforhold. Magt flytter ingenting, som han siger – kun kærlighed til sprog og kultur fastholder et folkefællesskab. En kærlighed, der gælder ligeligt for grænselandets nationale aktører. Altså som også H.C. Andersen så det: »Hver elsker sin farve på sted og tid – jeg alle disse kan lide«. Surdejen til mellemfolkeligt sam-

liv var lagt, men det var alt for tidligt for grænselandets mennesker. Det ses især i det nationalt delte Flensborg, hvor kulturlivet netop mellem de slesvigske krige og fortsat efter 1864 deler sig efter anskuelse. De dansksindede flensborgere indretter deres eget foreningsliv, hvor man før i Helstatstiden uden nationale forbehold kunne finde sammen selskabeligt og kulturelt. Som danske mødesteder oprettes Borgerforeningen, Skt. Knudsgildet, Foreningen Enigheden og ungdomsforeningen Ydyn. Allerede for 150 år siden erkendte de dansksindede flensborgere, at valg af tilhørsforhold til det danske krævede en sproglig og kulturel bekendelse. I begrundelsen for oprettelsen af Enigheden 1868 skriver bestyrelsen: »Denne forening har danske love og dansk forretningsprog, er overhovedet stiftet med det bestemte mål at arbejde på en ren tilslutning til den danske sag, også i sproglig retning, hvad der som bekendt hidtil i Flensborg gælder for en mindre væsentlig sag. Nu begynder dog flere og flere at indse, at vil man nu være danske,

så må man være det helt, at dansk sindelag og tysk tale i længden ikke vil kunne forenes.« (Hans Schultz Hansen: Danskheden i Sydslesvig 1840-1918).

Det var således i Flensborg og omegn, danskheden etablerede sig kulturelt og sprogligt efter 1864 – og derved fastholdt en dansk position i det sydlige Slesvig, men altså ikke stærk nok til at hindre afstemningsnederlaget ved folkeafstemningen i 1920 i Flensborg og omegn; siden da kaldt Sydslesvig.

Genforeningen i 1920

14. marts 1920 blev danskerne i Sydslesvig til et nationalt mindretal. Afstemningsdagen 14. marts er også en del af min familiehistorie, idet mine dansksindede bedsteforældre var bosat i Flensborg og stemte for Danmark. Som familiekroniken fortæller: »I det spæde forår havde snedkermester Johannes Lorenzen i dagene inden den 14. marts et par gøremål, der skulle fra hånden. I værkstedet havde han høvlet på en flagstang, der nu rejstes i forhaven, og Dannebrogstrøg til tops på afstemningsdagen. Dagen efter var slaget tabt, og deres datter Magda – min mor – blev sendt i den tyske skole iklædt et forklæde syet af Dannebrog. Det gav bølgebank – starten på mindretalslivet blev ikke let eller rosenrødt. Grænselandets mennesker havde endnu ikke erkendt H.C. Andersens mellemfolkelige vision og visdom: »Hver elsker sin farve...«

Nærmest på trods samledes de danske i Flensborg hurtigt efter nederlaget for at kræve kulturel

autonomi og skoler – og kun fordi Danmark massivt støttede os, kunne der lægges et fornuftigt fundament for mindretallets selvudfoldelse. Reaktionen fra tysk side udeblev ikke og var massiv og bestemt ikke venlig.

Således skriver Flensburger Nachrichten 1.07.1920, efter at det danske mindretal har besluttet sig for en dansk realskole i byen:

»Og så vil vi bygge en mur op omkring den første danske kulturborg i det tyske Flensborg – og over den kan ingen flygte... og snart skal det vise sig – at den danske skole var en dødfødsel – som allerede i sin tilblivelse bar dødschimen i sig.«

Den vanskelige mellemkrigstid

Det blev ikke nemmere i 30'erne. 1933 modtager en stuepige i Tønning et postkort fra sin arbejdsgiver, postmesteren i Tønning:

»Da jeg i dag har erfaret, at de er medlem af den danske forening, er De hermed fyret. Heil Hitler.« Kortet sendte den nu ældre dame til vores Museumsforening, der opbevarer det sammen med andre stærke grundfortællinger i mindretalshistorien.

Flensborg Avis bringer de år utallige udmeldelser af Den Slesvigske Forening – og udmeldelser af den danske skole, fordi medlemmerne er blevet truet på arbejdet og truet med fratagelse af socialhjælpen. Bøgh Andersen, der i efterkrigsårene kortvarigt var dansk borgmester i Harreslev, fortæller i sine erindringer, at han fandt følgende aktstykke på kom-

munekontoret, der var i brug under krigen. Anordningen om-taler den kommunale tandlægehjælp. Her anordnes: National-socialister kan få 100% hjælp.

Borgerlige og gode socialdemokrater 50%. Danskere og kommunister ikke over 25%.

Tysk pres reducerede mindretallet i perioden 1933-1945, og muren fra 1920 forstærkedes og gjorde sin virkning. Ved krigsårenes slutning var elevtallet i de danske skoler helt nede på 500 elever og mindretallet skrumpet betydeligt.

Afslutningen på »Tusindårsriget« og det tyske nederlag i 1945 blev for mindretallet et nyt vendepunkt. Efter sammenbruddet vendte en stor del af den hjemmehørende befolkning sig mod håbet om et samliv med Danmark. Den massive befolkningstilvækst af tyske flygtninge – der udgjorde hen ved halvdelen af den samlede befolkning efter 1945 – revitaliserede de nationale modsætningsforhold. Grænsekampen fra 1920 blev genoplivet – dels af de danske sydslesvigeres drøm om en genforening med Danmark – dels af den tyske modstand mod disse drømme.

Ghetto-fornemmelser i efterkrigstiden

Jeg husker selv disse efterkrigsår som en voldsom ghetto-fornemmelse, hvor samkvem med den tyske nabo var udelukket; og hvor mindretallet lukkede sig inde i en dansk verden, der ikke ønskede berøringer med den tyske nabo. Skolevejen blev ofte en spidsrod gennem flygtningelejrenes tysknationale manifestationer. Tæv og slagsmål hørte til dagens orden. Dialog var udelukket. Murene cementeredes i 1950'erne. Selv blev vi uforsonligt nationale. Skolebørnenes lanterneoptog om efteråret og årsmødernes tusindtallige march gennem byen var både en indre bekræftelse, men netop også en national demonstration mod den tyske nabo.

I den tid opdagede vi slet ikke, at 1955 skulle blive vendepunktet for et nationalt samliv, der afløste et mod hinanden til et for hinanden.

Skanserne ved Dybbøl Banke.
Fotos: Statens Arkiver.

Skanserne ved Dybbøl Banke.
Foto t.h.: Statens Arkiver.

Som elev på Jaruplund Højskole hørte jeg Bøgh Andersens skepsis over for regelsættet, der fratog hans generation drømmen om en genforening med Danmark.

Alligevel kunne mindretallet bruge den vanskelige, men nødvendige nye dansk-tyske forståelse, der netop dannede baggrund for mindretalsaftalerne. De statsborgerlige rettigheder blev understreget. Ligeværdigheden påtalt. Den kulturelle autonomi sikret. Og vigtigst for mindretallet: den frie bekendelse til et nationalt valg i grænselandet blev af myndighederne anerkendt. Alle de første punkter var egentlig statsborgerlige selvfølgeligheder – det sidste derimod af vital betydning for et mindretal. Den frie bekendelse, der også i FN-perspektiv var sikret menneskeheden: enhver har ret til en nationalitet – og enhver har ret til at skifte nationalitet.

Indenfor disse rammer, der også fastholdt Danmarks ret til at støtte sit mindretal økonomisk, udviklede mindretallet sit skole- og foreningsliv, der gav mulighed for væsentlige danske kulturpåvirkninger. Mindretallet levede fortsat i en tysk domineret hverdag, men børn og unge fik gennem sindelagsskolerne og ferieophold i Danmark knyttet stærke bånd til Danmark og danske mennesker.

Et anstændigt samliv

Langsomt, meget langsomt kom Bonn-erklæringerne til at bevæge grænselandets mennesker mod et anstændigt samliv. Deres betydning blev efter mit skøn især udmøntet i flertalsbefolkningens erkendelse af mindretalsrettighederne, der ikke bare førte til, at flertallet accepterede det danske mindretals tilstedeværelse i Sydslesvig, men også anerkendte mindretallet som ligeværdige borgere, som man respekterer og anerkender.

Og langsomt, men sikkert nærmede vi os dagens naturlige tilstand, hvor vi mødes i øjenhøjde – i respekt for forskellige standpunkter, der nødvendigvis må finde sammen i en for grænselandet frugtbar symbiose. Et dansk-tysk samarbejde, der senest har ført til mindretallets politiske deltagelse i den slesvig-holstenske regering og med ministeransvar. Der står vi i dag. De seneste år har flertallet sikret os yderligere ved at tilføje en mindretalsartikel i landet Slesvig-Holstens forfatning. Vi har fået en mindretalsrådgiver for regeringen – og grænselandets tidligere modspillere har fundet sammen i et DialogForumNorden, hvor vi finder sammen om væsentlige fællesanliggender.

Regionen har desuden fået et videnskabeligt mindretalsinstitut ECMI og et dansk-tysk universitetssamarbejde, der integrerer

mindretalsspørgsmål i uddannelsen. Føj dertil det grænseoverskridende samarbejde og de europæiske mindretalskontor i Flensborg, så har vi et fremtidsorienteret kraftfelt for mindretalsspørgsmål uden lige i Europa.

De visionære

Bonn-København erklæringer

Det er på denne baggrund, at Bonn-København erklæringerne kan bruges fremadrettet som inspiration og praktiksted for mindretalsspørgsmål – ikke kun i det dansk-tyske grænseland, men som en europæisk vejviser for mindretalsspørgsmål i mangfoldighedens Europa. Både det tyske mindretal i Danmark og det danske mindretal samarbejder i den europæiske mindretalsorganisation FUEN for at rejse et Mindretallenes Hus i Flensborg, der skal hjælpe trængte mindretal i Europa til et ligeværdigt samliv inspireret af den dansk-tyske mindretalsmodel, der tillader retten til national selvbestemmelse og kulturel autonomi. I dag lever grænselandets tre kulturer og sprog ligeværdigt og i øjenhøjde. Danmarks engagement og støtte til både det tyske og det danske mindretals skole- og kulturliv gør det muligt at fremme fælleslivet i vort grænseland i fredelig Kooperation til gavn for grænselandets mennesker og til nytte for det af alle ønskede venskabelige forhold mellem Danmark og Tyskland.

I dag lever de tre kulturer og nationaliteter – dansk, tysk og frisisk – med hinanden og for hinanden. Vi vil hinanden uden at opgive os selv.

Gør mindretallet Danmark større?

Af Anke Spoorendonk, justits-, kultur- og europaminister samt viceministerpræsident i Slesvig-Holsten

I juni 2013 inviterede Grænseforeningen til en stor konference på Christiansborg under overskriften »Grænseland – Medborgerland«. Hovedpersonerne var 160 kommende studenter fra det danske mindretals gymnasier, Duborg-Skolen i Flensborg og A.P. Møller Skolen i Slesvig, samt repræsentanter for det tyske mindretal i Sønderjylland. Mødet blev indledt af Folketingets formand Mogens Lykketoft og formanden for det slesvig-holstenske delstatsparlament Klaus Schlie, mens et bredt sammensat panel af danske og tyske politikere med tilknytning til grænselandet lagde op til en diskussion med de unge.

Oplægsholder var udviklingschefen for UCSyd Alexander von Oettingen, der selv har hjemme i det danske mindretal.

Der var på flere måder tale om en bemærkelsesværdig konference – ikke kun på grund af rammerne, men nok så meget, fordi det – så vidt jeg ved – er første gang, at en konference om mindretalsforhold fokuserer på medborgerskab og ikke på identitet eller det særlige ved grænselandets mindretalsordning.

»At leve i et grænseland er at leve med 'grænseerfaringer'. Det er

konstant at leve i en svævende tilstand mellem det, man kender, og det man ikke kender«, citerer Grænseforeningens blad »Grænsen« Alexander von Oettingen for at have sagt.

»I grænselandet må man lære at leve med det uklare, det uventede og det anderledes«.

- »Jeg tænker ikke så meget over, om jeg er tysk eller dansk, eller om jeg taler tysk eller dansk, lød det fra en elev fra Duborg-Skolen. Mens Pernille Frahm fra SF beskrev borgerskab som de juridiske rammer, man lever sit liv under. Når så »med« bliver sat foran, kommer identiteten med i billedet, sagde hun og tilføjede: »Så bliver det et spørgsmål om, hvem man er, og hvad man er. Man kan være mange ting, som man ikke bruger. Spørgsmålet er, hvilke dele af ens identitet man tager op og får i spil. Man bliver politisk engageret, tager uddannelse, vælger venner, omgivelser, stifter måske familie. Medborgerskab handler

om at udvikle vores samfund, så vi giver folk de muligheder. Sådan så vores identitet ikke er givet på forhånd, men er noget, vi selv er med til at vælge. Noget vi selv er med til at udvikle.«

Mindretallenes identitet

Konferencens synsvinkel lagde op til, at mennesker generelt, men i særdeleshed mindretallene i det dansk-tyske grænseland har valg at træffe, som berører deres syn på det samfund, de lever i; deres identitet som mindretal og deres personlige forventninger til fremtiden.

Der er for mig ingen tvivl om, at disse spørgsmål sættes i relief af den globale udvikling. Det er dog lige så indlysende, at globaliseringen er et vilkår, vi ikke kan fravælge. Men vi kan vælge, hvordan vi forholder os som samfundsborgere – og som stat – til de fælles udfordringer. Medborgerskab udspiller sig dermed på forskellige niveauer: fra det lokale, over det

I grænselandet må man lære at leve med det uklare, det uventede og det anderledes

Alexander von Oettingen
Udviklingschef, UCSyd

nationale, til det europæiske og det globale.

Alle vores samfund er blevet mere mangfoldige. Både det danske og det tyske er i dag flerkulturelle samfund, selvom der stadig føres politiske diskussioner, som forsøger at forlede os til ikke at være det. Overordnet set hænger spørgsmålet om medborgerskab altså sammen med helt basale begreber som sammenhængskraft, deltagelse og loyalitet, når mennesker med forskellige værdier og livsformer skal fungere sammen i et demokrati.

Vilje til dialog

Til et velfungerende demokrati hører dog også en erkendelse af, at de kulturmøder, der udløses af et aktivt medborgerskab, ikke kan skæres over samme læst. Uden vilje til dialog fungerer intet. Den skal dog følges op af en forståelse for, hvor mennesker kommer fra, og hvad de har med i bagagen. Den, der kommer til Danmark eller Tyskland som tyrkisk eller polsk indvandrer eller som afrikansk flygtning, har naturligt nok en helt anden baggrund end den, der er vokset op i det dansk-tyske grænseland – enten som en del af det danske eller det tyske mindretal.

Mennesker fra nationale mindretal skal ikke integreres. Det er de

allerede – ligesom de heller ikke har sprogproblemer, når de skal begå sig – de er jo tosprogede. At nationale mindretal i sig selv er et udtryk for, at myten om nationalstaten – dvs. myten om et kulturelt og sprogligt sammenfald inden for en defineret national ramme – ikke stemmer overens med virkeligheden, hører også med til billedet.

Sindelagsprincippet

Tages diskussionsbidragene på Grænseforeningens konference for pålydende, er nedtoningen af nationale forskelle til fordel for det engagement, der ligger i begrebet medborgerskab i hvert fald et svar på den globaliserede samfundsudvikling. På den anden side kan grænselandets mindretalshistorie ikke forstås, hvis ikke det personlige valg tænkes med.

Sindelagsprincippet kaldes det i andre sammenhænge, eller som Grundtvig skriver: »Til et folk de alle hører, som sig regne selv dertil«.

Sindelagsprincippet har altså danske rødder, og det har hele tiden været bærende i forholdet mellem den danske stat og det tyske mindretal. Det danske mindretals selvforståelse som sindelagsmindretal indebærer f.eks., at det danske sprogs betydning som identitetsfaktor er nedtonet til fordel

for sindelaget. Det danske mindretal i Sydslesvig består med andre ord af mennesker, der har valgt at være med.

Aktivt medborgerskab

Set i et historisk perspektiv er der ikke langt imellem tanken om aktivt medborgerskab og det danske mindretals selvforståelse som et sindelagsmindretal, hvor ikke mindst det sociale fællesskab er med til at skabe identitet. På den anden side hører det med til billedet, at fællesskabet – medborgerskabet – i langt den største del af mindretallets historie har været et fællesskab, som vendte ryggen til det tyske. Vendingen om at vi i det dansk-tyske grænseland har haft en udvikling, hvor vi – efter at have været mod hinanden – længe levede ved siden af hinanden, for så at leve med hinanden, kan selvfølgelig tages til indtægt for, at forskellene mellem dansk og tysk er ved at forsvinde. Men spørgsmålet er, om ikke vi er ved at bevæge os ind i en tid, hvor vi ønsker at leve for hinanden. Hvis det er målet, så forudsætter det om noget kulturmøder i øjenhøjde – både mindretallene imellem og mellem flertals- og mindretals-samfundene på begge sider af grænsen.

Grænseforeningens Årbog for 2009, »Mellem adskillige græn-

ser«, indeholder en række interviews med unge fra europæiske mindretal. Lukas Lausen fra Flensborg, dengang 17 år, som i 2013 også deltog i Grænseforeningens konference på Christiansborg, udtalte dengang: »Vi tager det bedste fra begge lande.... Jeg vil kalde det mental shopping. Det er et udtryk for moderne globalisering«. »Jeg er tysk statsborger. Men jeg vil kalde mig sydslesviger med europæisk baggrund«, tilføjede han.

Skolesystemet og de danske værdier

Og på spørgsmålet om, hvad han brænder for, når det gælder forholdene for dansksindede i Sydslesvig, svarede Lukas: »Skolesystemet. Det er vigtigt, at man husker sin baggrund. At man husker, hvorfor man går på en dansksproget skole. Glemmer man det, risikerer man, at skoler som Duborg-Skolen ender som rene sprogskoler.... Det er vigtigt, at skolerne også formidler danske værdier, og at skolerne sikrer sig, at de unge er bevidste om deres baggrund..«

Svarene er interessante, synes jeg. Mens et udtryk som »mental shopping« umiddelbart fremkalder negative associationer, bekræfter alt andet, at den unge Lukas Lausen er et selvtænkende menneske, som vi i det dan-

ske mindretal kan være stolte af. At hans engagement i parentes bemærket også har givet sig udslag i en stor indsats for Sydslesvigsk Vælgerforenings Ungdomsorganisation hører med til billedet. For ham er der altså ingen modsætning i at vælge det bedste fra grænselandets to kulturer samtidig med, at han engagerer sig til fordel for det værdifællesskab, som det danske mindretal står for. Selvfølgelig kan det diskuteres, hvor repræsentativ denne holdning er. Der kan dog næppe herske tvivl om, at denne form for åbenhed er et tegn i tiden. Samtidig ville jeg ønske at vi, i langt højere grad end tilfældet er, ville sætte fokus på, hvad konsekvensen af denne udvikling er for mindretallet som helhed.

Institutionaliserede kraftcentre

Det danske mindretal i Sydslesvig er – lige som det tyske – stærkt institutionaliseret med alt, hvad deraf følger. Institutionerne er vores kraftcentre, ikke mindst skolerne. Men hvordan sikres sam-

menhængen mellem institutionslivet og det folkelige foreningsliv, hvis tendensen til »mental shopping« automatiserer idéen om medborgerskab?

Den 13. september 2013 afsagde den slesvig-holstenske forfatningsdomstol dom i sagen om SSW's fritagelse for 5%-spærregrensen ved delstatsvalg i Slesvig-Holsten. Baggrunden var en række indsigelser mod valgresultatet fra den 6. maj 2012, som havde givet Sydslesvigsk Vælgerforening godt 61.000 stemmer svarende til tre mandater og 4,6% af de afgivne stemmer. Samtidig indgik mindretallets parti for første gang i sin næsten 65-årige historie i et regeringsamarbejde: SSW blev en del af trepartiregeringen bestående af SPD, De Grønne og SSW. Og med Torsten Albig som ministerpræsident har denne regering sat sig for at lede Slesvig-Holsten frem til det næste delstatsvalg i 2017.

Sagen var anlagt af konservative ungdomspolitikere og begrundelsen var, at SSW ikke mere var et mindretalsparti, og at fritagelsen

Den 13. september 2013 bekræftede den slesvig-holstenske forfatningsdomstol SSW's status som mindretalsparti og dermed også partiets fortsatte fritagelse fra den gældende spærregrense på 5%.

fra 5%-spærregrensen dermed var grundlovsstridig. Det er ikke stedet at gå i detaljer, men sagen endte med, at forfatningsdomstolen bekræftede SSW's status som mindretalsparti og dermed også partiets fortsatte fritagelse fra den gældende spærregrense.

SSW's fritagelse fra 5% spærregrensen er nedfældet i København-Bonn erklæringerne fra 1955, som udgør hovedindholdet i det, der sidenhen er blevet kaldt den slesvigske model. Man kan diskutere, om vores grænselands-erfaringer bør opfattes som en model, men de viser, at disse erfaringer bygger på tre forudsætninger:

Den enkeltes ret til udfoldelse; forståelsen af at grænser kan fredeliggøres, når der er vilje til forhandling, og erkendelsen af at mindretalsordninger altid er et spejl for samfundets almene demokratiske tilstand.

Sagt på en anden måde har vi her i grænselandet fået udviklet omgangsformer, som bygger på gensidig respekt og forståelse. Målet er, at der skal være lige muligheder for såvel flertals- som mindretalsbefolkningen til at udfolde sig – både økonomisk, kulturelt og politisk. Og vi har lært, at grænsen ikke skiller, men forbinder.

Set i dette perspektiv og set i lyset af, at den tidligere borgerlige regering i Slesvig-Holsten havde besluttet store besparelser, som ensidigt ramte det danske mindretals skoler, betyder SSW's regeringsdeltagelse i mere end én forstand et paradigmeskift i slesvig-holstensk politik.

Ministerpræsident Torsten Albig's tale ved de danske årsmøder i Flensborg i juni 2013 understregede dette til fulde: »Det er mere end et symbol, at medlemmer af SSW i dag bærer det slesvig-holstenske våbenskjold på deres revers og dermed repræsenterer vores delstat. Det viser, at vi netop nu nydefinerer vores billede af Slesvig-Holsten. Dannebrog og de slesvig-holstenske symboler er ikke længere modsætninger. De hører sammen«, lød det fra friluftsmødets talerstol. Og i en senere kommentar tilføjede han: »Forudsætningerne har været gensidig respekt og forståelse for, at vores kulturelle mangfoldighed er en berigelse. Begge dele er vokset gennem årtierne. Både flertallet og mindretallet har bevæget sig, omend der har været tilbageskridt«.

Netværk af samarbejde

At Torsten Albig's første udenlandsrejse efter valget i 2012 gik til København er derfor heller ingen tilfældighed. Set i en slesvig-holstensk sammenhæng er der tale om en samarbejdsstrategi på flere niveauer, idet EU's grænseoverskridende programmer, de såkaldte Interreg-programmer, som noget nyt kommer til at omfatte store dele af Slesvig-Holsten sammen med de danske regioner Syddanmark og Sjælland. Dertil kommer det dansk-tyske samarbejde omkring Femernforbindelsen og det grænsenære samarbejde i regionen Slesvig-Sønderjylland. Der er med andre ord tale om et netværk af samarbejdsrelationer, som er

vokset frem i løbet af de senere år. De er ikke opstået af sig selv; de er blevet til, fordi mennesker har ønsket at fremme disse relationer. Den danske debat om »Udkantsdanmark« har for mig at se ødelagt mere, end den har bidraget til at formulere løsninger på landområdernes problemer. Ved at styrke de regionale perspektiver i det grænseoverskridende samarbejde, fokuserer vi samtidig mere på det, der forbinder end på det, der skiller. I sidste ende handler alle tiltag om at give menneskene mere livskvalitet i hverdagen – ved at udvikle det grænseoverskridende arbejdsmarked, ved at øge antallet af kulturtilbud og ved at styrke regionen i en globaliseret verden. Sættes denne målsætning op imod, at vi her i 2014 markerer 150-året for slaget ved Dybbøl og 100-året for første verdenskrigs udbrud, så er der al mulig grund til at glæde sig over, at vi i fællesskab har sat os for at bruge dette jubilæumsår til at sætte 1864 ind i en fremtidsorienteret sammenhæng. Det dansk-tyske projekt »Dybbøl 2014: Sammen mod nye horisonter« har sat sig det mål, at den historiske fortælling om mødet mellem de krigsførende parter i 1864 skal ledsages af en ny fortælling, hvor de gode dansk-tyske relationer er i centrum. Med andre ord en fortælling, der ændrer den måde, vi tænker om hinanden henover grænsen og i måden, hvorpå vi opfatter regionen og dens muligheder. Der har været kulturmøder, erhvervmøder og et ungdomsmøde, som endte med, at unge fra Syd-

danmark og Slesvig-Holsten efter et fælles højskoleophold afholdt et parlamentsmøde i Landdagen i Kiel, hvor de udarbejdede konkrete forslag til udviklingen af det dansk-tyske samarbejde.

Forslagene skal efterfølgende behandles i regionsrådet i regionen Syddanmark og i den Slesvig-Holstenske Landdag.

Stille spørgsmål til historien

Mens 1864 blev et dansk traume og som sådan fyldte både i den danske historieskrivning og i den nationale bevidsthed, har slaget ved Dybbøl set i en tysk sammenhæng aldrig haft en fremtrædende betydning. Bismarck kom sit mål om at skabe en tysk enhedsstat et skridt nærmere, men vigtigere end krigen mod Danmark i 1864 var de efterfølgende krige mod Østrig og Frankrig. Markeringen af 150 året for 1864 og ikke mindst den tyske oversættelse af Tom Buk-Swientys bøger har dog øget interessen betydeligt. Bøgerne provokerer til at stille nye spørgsmål til historien – og til at finde svar, som føles relevante på begge sider af grænsen.

Globalt set betød første verdenskrig, at den eksisterende politiske orden blev rystet i sin grundvold. Millioner af mennesker mistede livet – heraf mange tusinde danske sønderjyder, som var blevet tyske soldater for derved at sikre sig retten til deres hjemstavn. At den nye dansk-tyske grænse i 1920 er den eneste demokratisk legitimerede grænse efter første verdenskrig, som ikke siden er blevet annulleret, viser langt ud over selve græn-

sedragningen. Derved er vi tilbage ved grundlaget for den mindretalsordning, der overordnet set har været en styrke for udviklingen i det dansk-tyske grænseland. Jubilæumsåret 2014 viser om noget, at hver generation har behov for at stille andre spørgsmål til historien end tidligere generationer. Fremtidens spørgsmål vil gå på tværs af de nationale mønstre, de vil være mere regionale og mere europæiske. Nederlaget ved Dybbøl betød, at alt tysk med et slag forsvandt fra det danske rige. Overensstemmelsen mellem folk og sprog på den ene side og statslige rammer på den anden side gjorde, at danskerne i perioden efter 1864 kunne løfte sig selv ud af nederlaget og lægge fundamentet til det demokrati, vi har i dag. Udviklingen i det dansk-tyske grænseland viser dog med stor tydelighed, at vi i dag ikke mere har en udvikling, der siger enten – eller. Den siger tværtimod, at kulturmøder og dialog er vigtige – at der ikke findes noget brugbart alternativ til at arbejde sammen og bygge bro henover den dansk-tyske grænse.

Kulturens rolle

SSW's regeringsdeltagelse understreger, at mindretalspolitikken er et centralt element i den slesvig-holstenske landsregerings målsætning om at styrke det dansk-tyske samarbejde. Og som landets kulturminister har jeg lyst til at tilføje, at det er godt, at kulturen fylder så meget, som tilfældet er. I april 2013 underskrev jeg for eksempel sammen med den dan-

ske kulturminister Marianne Jelved den dansk-tyske kulturaftale, som danner rammen for det kulturelle samarbejde i Region Sønderjylland-Slesvig i de næste tre år. Aftalen er den første grænseoverskridende kulturaftale i Europa. Den er samtidig kulminationen på mange års kulturarbejde til glæde for hele det dansk-tyske grænseland.

At antallet af kulturtilbud i 2014 har fået et yderligere løft, ligger næsten i sagens natur.

Kunstneriske udtryksformer og kreativitet er om noget en forudsætning for, at den nye fortælling, som Dybbøl-året har lagt op til, bliver til mere end en fortælling om økonomi og infrastruktur:

Kultur overrasker, skaber glæde og fortolker følelser – og er kort sagt det kit, som alle andre former for samarbejde bygger på. Der er med andre ord brug for alle de kompetencer, som mindretallene på begge sider af grænsen står for: flersprogetheden, åbenheden for kulturelle forskelle, den regionale forankring og blikket ud over den regionale tallerkenrand. For vi ved om nogen, at Europa er kendetegnet ved at være hjemstavn for over 300 nationale mindretal, og at hver 7. europæer vokser op med et andet sprog end flertallets sprog. Alt dette gør mindretallene til uundværlige brobyggere i det dansk-tyske samarbejde. Men vi er ikke kun brobyggere; vi tilfører samfundet en merværdi, som gør både Danmark og Slesvig-Holsten større.

Vi gør DANMARK lidt STØ

Af *Katrine Hoop*,
kriminolog og
kommunikations-
medarbejder i
Flensborg

Forpost, forhåbentlig, vindue mod syd eller lillesøster – der er gennem tiderne gjort mange forsøg på at illustrere Sydslesvigs værdi for Danmark. Det har dog ikke rigtig ændret noget ved, at kendskabet til og interessen for det danske mindretal er dalende nord for grænsen. Mens vi i mindretallet er meget bevidste om Danmarks betydning for vores eksistens, har vi længe haft svært ved at vække interesse for vores område i den danske offentlighed.

Af frygt for at blive glemt eller falde i unåde, har vi igennem mange år tilstræbt en idealtypisk danskhed i mindretallet og derved overset, at vi bidrager langt mindre med et dårligt kopinummer end ved at stå frem på autentisk vis med netop de særegenheder, der kendetegner vores hjørne af det danske kulturområde. For nok er vi danske på en anden måde end nord for grænsen, men vi har

til trods for og lige netop derfor en værdifuld egen dansk kultur at byde ind med.

»Så dansk som mulig og så tysk som nødvendig« har længe været den officielle maksime i det danske mindretal. Men denne regel er næsten umulig at overholde i den brogede virkelighed, vi lever i. Følgelig skammer vi os over vores sydslesvigske intonation og tyske låneord. Vi dækker pinligt berørt over, at tysk er et udbredt hjemmesprog i mindretallets rækker. Vi anlægger en helt forkert målestok og fokuserer konstant på vores utilstrækkelighed i stedet for at være selvbevidste og troværdige.

Flerkulturel virkelighed

Vores landsdel har ikke en udelukkende dansk historie og dansksproget tradition, men vi har valgt rigsdansk som fællessprog i mindretallet for at markere vores samhørighed med Danmark. Dansk sprog bærer den danske kultur med dens omgangsformer, humor, verdens- og menneskesyn og lever i bedste velgående i Sydslesvig. Sproget udgør vores livsnerve til resten af det danske kulturområde

og har en stor betydning for vores kulturelle fællesskab og oplevelsen af samhørighed med Danmark. Men vores sproglige og kulturelle virkelighed i grænselandet bestemmes af langt flere faktorer end vores danske sindelag. Vi er ikke kun del af den danske kultur, vi er fuldt integrerede borgere i Tyskland. De fleste af os har naboer, kollegaer og venner fra det tyske flertal. Et aktivt liv her i området har tysk sprog som forudsætning og tysk kultur som sideeffekt. Det kræver en sekterisk indesluttethed, hvis man vil undgå at blive påvirket og berørt af andre kulturer end den danske.

Nogle i mindretallet har deres primære ståsted i dansk kultur og en entydig forkærlighed for det danske sprog, andre har svært ved at foretage den prioritering. Jeg elsker det danske sprog, fordi jeg taler det med mine forældre og min søn. Men min kærlighed til tysk er lige så stor, for det snakker jeg med min mand og mine bedste venner. Plattysk præger mange af mine barndomserindringer, minderne om min farmor er knyttet til sønderjysk, men jeg er opdraget i en frisisk ånd.

ORRE

Mangfoldighed

Kulturel rigdom

Jeg kan ikke klemme min verden ind i én kulturs grænser. Og jeg hopper frem og tilbage mellem de sprog, der tilsammen udgør mit sproglige og kulturelle univers. Alle de sprog, jeg bruger, og de kulturer, de transporterer, er en integreret del af min identitet som sydslesviger. Jeg tror, at det er sådan, de fleste af os i det danske mindretal føler det. Men i stedet for at glædes over vores kulturelle rigdom, har vi længe været flove over ikke at være danske nok.

Tvunget til at vælge

Grænselandet bærer præg af sin bevægede historie. Som kulturkanal mellem Norden og de tyske egne er Slesvig i århundreder blevet ombejlet og omkæmpet fra begge sider. Og befolkningen har derigennem tit været tvunget til at vælge ståsted mellem de to konfliktparter – ligesom et skilsmissebarn, der skal afgøre, hvilken forælder det helst vil bo hos. Og min forældregeneration havde ikke svært ved at foretage dette valg. I tiden efter anden verdenskrig var der et tydeligt modsætningsforhold mellem dansk og tysk. Valget stod på enten-eller. Og for dem,

der præfererede det danske, var Danmark det forjættede land. Sydslesvigske ferie børn blev optaget med åbne arme i varmhjertede danske hjem, og sydslesvigske unge nød højskolekulturen med dens livsglæde og kulturoptimisme.

Oplevelserne i Danmark stod i stærk kontrast til hverdagen i efterkrigstidens Tyskland og gjorde det nemt at vælge side.

Men tiderne skifter, og godt det samme. Skræmmebilledet af Tyskland holder ikke længere, og glansbilledet af Danmark er krakeleret en smule. Grænsen mellem Danmark og Tyskland er blevet flosset i kanten, og barrieren mellem dansk og tysk er ved at bløde op. Krigene i grænselandet er blevet erstattet af grænseoverskridende kulturprojekter og handelsforbindelser. Og i et harmonisk ægteskab behøver børnene heldigvis ikke at vælge side.

Mens mine forældre erfarede det tyske som en trussel og drømte om genforeningen med Danmark, oplever jeg den tyske kultur som en berigelse og betragter min hjemstavns som en ganske naturlig del af det danske kulturområde. Min kærlighed til dansk kultur bliver

ikke spor mindre af, at jeg holder lige så meget af den tyske. For delmængder bliver ikke mindre af, at de danner fællesmængde. Jeg kan nemt favne begge dele, og jeg hverken kan eller vil foretage en prioritering.

En ekstra dimension

Vi vil aldrig kunne være danske på samme måde som nord for grænsen. Men vores danskhed er ingen dårlig kopi, den har en helt særlig karakteristik, der genspejler det kulturelle spændingsfelt, vi lever i. Og jeg er overbevist om, at det netop er det flerkulturelle, der giver danskheden i Sydslesvig en ekstra dimension og gør vores sydslesvigske kultur til en helt unik del af det danske kulturfællesskab. Vi udvider det danske kulturområde ikke blot rumligt, vi udgør en særegen del af den danske befolkning og bidrager dermed i høj grad til at øge selve antallet af modeller, danskerne findes i.

Vores måde at være dansk på er anderledes, men ikke forkert, ligesom vores sydslesvigske variant af det danske sprog ikke er et udtryk for utilstrækkelighed, men produktet af et levende dansk sprog-

brug i tysksprogede omgivelser. Det er befriende og forhåbningsfuldt at opleve, at mindretallet er ved at droppe flovheden og er i færd med at udvikle en større sydslesvigsk selvbevidsthed. Vi lægger ikke længere skjul på vores flerkulturalitet, vi begynder langt om længe at vedkendes og endda kokettere med den. Og det er netop denne positive selvopfattelse og selvrespekt, der danner forudsætningen for, at vi kan mødes i øjenhøjde og med respekt i Danmark.

Kulturbevidsthed

For danskere nord for grænsen kan det være svært at sætte ord på, hvad den danske kultur egentlig består i, og hvad den betyder for dem. For os i mindretallet er det derimod ikke svært at forklare. Det skyldes til dels, at vi er i stand til at indtage forskellige perspektiver og skifte mellem et indre og ydre syn på dansk kultur. Det beror dog sikkert i lige så høj grad på, at danskhed ikke er en selvfølge for os, men noget vi bevidst vælger og værner om, fordi det giver vores liv mere kvalitet. Jeg har hørt fra mange gæster

nordfra, at de oplever det som utroligt inspirerende og varmende at opleve den aktive indsats, vi gør for at bevare og videreudvikle den danske kultur syd for grænsen. Men vi bør ikke begrænse os på at spejle de gode sider.

Vi skal blive bedre til at fungere som aktive sparringspartnere, der også kan byde ind med kritiske observationer og konstruktive løsninger på de udfordringer, Danmark står over for.

Vi bevæger os hver dag i to forskellige kulturelle verdener med deres særlige traditioner, omgangsformer, humor, verdens- og menneskesyn. Og vi oplever til dagligt, hvorledes måden at hygge, feste, diskutere og løse problemer på adskiller sig. Vi har derfor gode forudsætninger for at udvikle en

forståelse for, at der ikke kun findes en eneste god måde at indrette sit liv på. Og vi kan således være med til at gøre Danmark større i en åndelig forstand.

Naturligvis kan livet i det danske mindretal ikke sammenlignes med de betingelser, mange indvandrere lever under. De fleste sydslesvigere har heldigvis aldrig prøvet at blive betragtet som et fremmed og potentiel farligt element, det sted vi bor. Men vi har gode forudsætninger for at opnå interkulturel kompetence, selv om det desværre ikke betyder, at alle sydslesvigere virkelig erhverver den, og det heldigvis heller ikke er ensbetydende med, at sydslesvigere har monopol på dette område.

Sidst men ikke mindst råder Sydslesvig over en unik historie, der både fortæller om, hvordan nationale interesser kan splitte en region, men også viser, hvorledes det er muligt at skabe udvikling og samspil. Sydslesvigs historie leverer erfaringer og mulige løsninger til brandaktuelle problemer andre steder i verden. Og også i dag kan mindretallet som bærere af den danske kultur syd for grænsen fungere som katalysatorer i det grænseoverskridende samarbejde. Når det danske mindretals organisationer har fundet sammen om det nye slogan »Sydslesvig – vi gør Danmark lidt større« er det ikke kun et budskab udadtil, det er i lige så høj grad en opfordring til os selv om at melde os på banen som en naturlig, ligeberettiget og værdifuld del af det danske kulturfællesskab.

Gør Sydslesvig Danmark lidt større?

Af *Mette Bock*,
formand for Grænseforeningen

Er du klar over, at der i Sydslesvig, lige syd for den dansk-tyske grænse, lever og bor et dansk mindretal? De fleste medlemmer af mindretallet er ganske vist tyske statsborgere, men de opfatter sig selv som danske. Og deres kulturelle forening, Sydslesvigsk Forening (SSF) har netop fået et nyt slogan: Sydslesvig gør Danmark lidt større! Jeg synes, det er et fantastisk slogan. Der ligger en særlig dobbeltydighed i det. Vi ved jo godt, hvor grænsen går. Og vi ved godt, at Sydslesvig hører under tysk jurisdiktion.

Men det er en kendsgerning, at der fortsat er et stort og levende dansk mindretal i Sydslesvig. Det betyder faktisk, at Danmark er lidt større, end det umiddelbart ser ud på landkortet, og at der er en historisk og kulturel egenart i området, som vi fortsat skal værne om og udvikle. Her er der inspiration at hente, også i et moderne hverdagsliv i en globaliseret verden. Netop denne inspiration var baggrunden til, at jeg i foråret sagde ja til at blive ny formand for Grænseforeningen i Danmark. Min mand er født i Flensborg, og tidligere var jeg i en årrække chefredaktør for JyskeVestkysten. Derfor har mindretallet i næsten hele mit liv pirret min nysgerrighed og interesse. Mindretallet bliver ikke, som man måske kunne forvente, endnu mindre med årene, tværtimod. Der tales

dansk i de nye vuggestuer, der er under etablering, der tales dansk i børnehaverne. Der undervises på dansk og med afsæt i dansk pædagogisk tradition på skolerne, og foreningslivet tager afsæt i dansk kultur. Det danske mindretal lever altså, og de mennesker, der tilhører mindretallet, forstår samtidig at navigere i og være en fuldt integreret del af det land, hvis statsborgere de fleste er.

Historisk viden udvider forståelsen

I de senere år har vi imidlertid kunnet konstatere, at vi nord for grænsen er blevet mindre bevidste om, at vi har et mindretal. Det kan tolkes som en glædelig bivirkning af, at samarbejdet mellem flertal og mindretal er fredeligt og frugtbar. Uden ballade – ingen medieomtale. Desværre betyder mang-

lende medieomtale også dalende opmærksomhed og viden. Det kan på længere sigt svække de kulturelle bånd og den danske opbakning til mindretallet syd for grænsen.

Ikke desto mindre kan vi heldigvis også konstatere, at der ikke skal meget til at puste til danskerens interesse for Sydslesvig. I år markerer vi 150-året for slaget på Dybbøl i 1864, og for øjeblikket raser debatten om DR's tv-serie af samme navn. Det viser sig, at danskerne faktisk gerne vil vide mere, at de er nysgerrige og ønsker at forstå historien. Ikke kun af museale grunde, men fordi vi jo klart fornemmer, at viden om historien også udvider forståelsen af os selv og det liv, vi lever i dag.

Identitet, sprog og kultur er ikke statiske størrelser, men noget

Formand for Grænseforeningen Mette Bock: - Grænseforeningens kommende strategi tager afsæt i, at båndene mellem historie og nutid er af stor betydning, ikke blot for mindretallet syd for grænsen, men så sandelig også for flertalsdanskerne i moderlandet.

vi arbejder med at udvikle hele livet igennem.

Båndene mellem historie og nutid er af stor betydning, ikke blot for mindretallet syd for grænsen, men så sandelig også for flertalsdanskerne i moderlandet. Og det er med det afsæt, at vi for øjeblikket er ved at planlægge Grænseforeningens strategi for de kommende fem år frem mod 2020, 100-året for grænsedragningen i 1920.

For det første skal historien fortælles. Igen og igen. Både om de historiske begivenheder, men sandelig også om det hverdagsliv, der leves i Sydslesvig aktuelt. I en målrettet medieindsats vil vi i Grænseforeningen forsøge at komme ud gennem alle revner og sprækker. Støtten til mindretallet og til fastholdelse af dansk kultur og det danske sprog er afgørende for mindretallets beståen, og derfor skal båndene styrkes. Hvorfor? Dels fordi vi har afgivet et løfte til mindretallet helt tilbage i 1920, men også fordi der foregår noget rigtig spændende i Sydslesvig, som gør Danmark lidt større – og kulturelt meget rigere.

Vi har ferieborn i danske hjem, skoleudvekslinger, efterskoleophold, højskoleophold, gensidige besøg mellem Grænseforeningens lokalforeninger og foreninger syd for grænsen, vi producerer undervisningsmateriale, holder foredrag og meget, meget mere. Uden bånd, intet sammenhold.

Levende livshistorier

For det andet vil Grænseforeningen i de kommende år udfolde de unges meget levende og nutidige

fortællinger om, hvordan man som mindretal kan navigere i en flertalskultur. Jeg har aldrig forstået, hvorfor det i Danmark nærmest betragtes som noget negativt at være to-sproget og have indgående kendskab til to forskellige kulturer. Det må da være en kæmpe fordel. De unge fra mindretallene både nord og syd for grænsen kan fortælle om deres opvækst mellem to sprog og to kulturer – deres livshistorier –, og det samme kan danske unge med anden etnisk baggrund end dansk. Det er vigtigt i en verden, også vor egen, med flere kulturmøder end nogensinde. De unge fra de forskellige grænselands – Nørrebro såvel som Flensborg – kan gennem deres egne livsfortællinger være forbilleder og yde inspiration på skoler og uddannelsesinstitutioner, i foreninger og på virksomheder.

For nylig mødte jeg i samlet flok Grænseforeningens korps af unge kulturmøde-ambassadører, som vi kalder dem. Det er en broget flok unge fra det danske og det tyske mindretal i grænselandet, og hertil en række unge, der enten er kommet til Danmark som børn eller er født i Danmark af forældre med anden etnisk baggrund end dansk. Det var en stor glæde og inspiration at tale med dem og høre om, hvordan de tumler med identitets-spørgsmål med nuancer og farver ud over det sædvanlige. Og jeg ved, at der bliver lyttet med åbent sind og store ører, når de drager rundt på uddannelsesinstitutioner og i foreninger i en verden og en samtid med mange og ofte vanske-

lige kulturmøder. Når det sker fredeligt, er det en berigelse. Når det udløser konflikter og modsætninger, kan det være livsfarligt. Historien om udviklingen i det danske grænseland, fra modsætning over gensidig accept til reelt samarbejde og sameksistens, giver stof til eftertanke. Vi kan lære meget.

Vigtige København-Bonn erklæringer

For det tredje synes vi i Grænseforeningen, at det er værd at udforske, om historien fra grænselandet også kan inspirere andre steder i verden. Man skal ganske vist passe på med at trække for kraftige paralleller mellem historiske og nutidige konflikter.

Alligevel er der nogle fælles træk, som ofte går igen. Jeg har i mit virke som politiker rejst i mange af verdens konfliktområder. Ofte oplever jeg, at mindretal fratages muligheden for at tale deres eget sprog, fratages muligheden for at lave deres egne skoler og institutioner, fratages deres borgerrettigheder og i det hele taget tvinges til at lade sig assimilere i en flertalskultur. Deres sindelag og adfærd må ikke skille sig ud, de skal tilpasse sig. Den slags går som oftest galt og fører til konflikter, ind imellem også blodig krig.

Næste år fejrer vi igen en mærkedag, nemlig 60-året for København-Bonn erklæringerne. Jeg har altid ment, at erklæringerne burde opfattes som mindretallenes grundlov overalt i verden. Heri beskrives i et enkelt og klart sprog, de ret-

tigheder mindretal i en flertalskultur bør have. Og de hensyn, der bør tages. Ikke fordi man skal. Men fordi man kan og vil.

Vi ved i dag, at erklæringerne betød, at der for alvor kom skub i en positiv udvikling både nord og syd for grænsen, og jeg er sikker på, at efterlevelse af samme grundlæggende regler kunne dæmpe mange af verdens konflikter, både i Europa, hvor vi har mange nationale mindretal, men sandelig også i den øvrige del af verden.

Historien om København-Bonn erklæringerne skal fortælles, ikke mindst i 2015, hvor der er en helt konkret anledning, og det vil vi arbejde videre med på forskellig vis. Erklæringerne er udtryk for politik, der er blevet til kunst. Bogstavelig talt grænsedbrydende. Helt lavpraktisk synes jeg, det er fantastisk, at vi i dag har en dansk overborgmester i Flensborg, nemlig Simon Faber, og tilsvarende i Slesvig-Holsten en justits-, kultur- og europaminister, Anke Spooren-donk, fra det danske mindretal.

Ligesom vi nord for grænsen har repræsentanter for det tyske mindretals parti i byrådene i alle de sønderjyske købstæder. Det er politiske poster, der er med til at bygge bro mellem Danmark og Slesvig-Holsten, styrke det politiske samarbejde og dermed skabe forståelse for, i hvor høj grad det grænseoverskridende samarbejde kan være med til at udvikle hele grænselandet fra at blive betragtet som »yderområder« i begge lande, til at blive et nyt centrum for en to-kulturel, grænseoverskridende region, der går på to nationale ben, men sandelig også repræsenterer noget helt særligt tredje.

På den måde kan man sige, at vi i Grænseforeningen lader ringene sprede sig i vandet: Sydslesvig, Danmark, Verden. Men altid med kærligheden og troskaben over for vort eget mindretal som afsæt og kilde til inspiration.

Så jo: Sydslesvig gør Danmark lidt større. Og erfaringerne fra grænselandet kan gøre verden meget klogere.

METTE BOCK (MF)

- Repræsenterer Liberal Alliance i Folketinget
- Medlem af Udenrigspolitisk Nævn
- EU-ordfører
- Udenrigsordfører
- Landbrugsordfører
- Fødevarerordfører
- Kirkeordfører
- Kulturordfører
- Medieordfører
- Forbrugerordfører
- IT-ordfører

- Formand for Grænseforeningen
- Formand for Grundtvig Centeret
- Medlem af bestyrelsen på Testrup Højskole
- Medlem af bestyrelsen på det grundtvigske mødested Liselund
- Medlem af bestyrelsen på kursuscenter Trinity

Et venskab for livet

Ferieophold i Danmark er både en gevinst for børn fra Sydslesvig og for familien, der tager imod

Af Daniel Dürkop

I over 90 år har tusindvis af børn fra det danske mindretal i Sydslesvig været på sommerferieophold i Danmark og fået sproglige og kulturelle oplevelser, der har udviklet dem og mange gange har givet venskaber for livet. Efter anden verdenskrig blev børnene sendt til Danmark for at blive pepet op. Sådan er det ikke længere, men den kulturelle og sproglige udvikling, børnene får igennem opholdet, er fortsat uundværligt. En dansk værtsfamilie tager imod et barn fra Sydslesvig i sommer-

ferien. Alt efter hvor meget tid der er til rådighed, kan opholdet vare 1, 2 eller 3 uger. Børnene kommer enten via fællestransporten fra Sydslesvig eller køres op privat af familien.

- Det er ikke kun en stor gevinst for vores danske børn i mindretallet, siger lederen af feriekontoret, Eberhard von Oettingen.

- De danske familier får en eller flere legekammerater til deres egne børn, knytter tæt kontakt til et barn fra Sydslesvig, som har dansk og tysk som modersmål og lever i et samfund, der er præget af mødet mellem dansk og tysk, siger han.

- Man kan også give et barn fra Sydslesvig en god sommerferieoplevelse, når ens egne børn er flyttet hjemmefra, man får børne-

børnene på besøg i ferien, som godt vil have en legekammerat, eller også kan nabobarnet få glæde af besøget fra Sydslesvig, siger han.

I Sydslesvig og i Danmark er der et utal af historier om, at mødet med et feriebarn har ført til livslange venskaber mellem familier i Sydslesvig og i Danmark. Der er feriebørn, der flytter permanent til deres ferieførelde, når de starter med at læse i Danmark, og der findes ferieførelde, der efter deres pensionering er flyttet til Sydslesvig for at være tættere på deres »anden« familie.

- Det er en oplevelse, som knytter stærke bånd. Det kan være et møde, der ændrer ens liv, siger Eberhard von Oettingen. Læs mere om feriebørn og hvordan man bliver ferievært på www.feriebarn.dk.

Rejsedatoerne på fællestransporten 2015:

- 11. juli 2015 - udrejse
- 25. juli 2015 - ud og hjemrejse
- 1. august 2015 - hjemrejse

Feriebørn fra Sydslesvig og deres danske værtsfamilier knytter ofte venskaber for livet – og det kan være svært at sige farvel efter nogle herlige ferieuuger i Danmark.

Fotos: Tim Riediger.

Folkevirke på Jaruplund Højskole i sensommeren 2014

Af Jeanne
Bau-Madsen,
næstformand,
Folkevirke

I begyndelsen af september drog en gruppe folkevirkere fra hele landet til Sydslesvig. Aktive Kvinder i Sydslesvig havde sammen med Jaruplund Højskole arrangeret turen til Sydslesvig.

I brochuren fra højskolen står bl.a.: »Højskolen er et inspirationssted for det danske mindretal og for de danskere, som hvert år vælger at leve og drømme på Højskolen syd for grænsen«.

At det var et inspirationssted, fik vi en fornemmelse af, da vi som det første punkt på dagsordenen blev vist rundt på en nyrenoveret højskole. Skolen ligger i et naturskønt område og har faciliteter, så enhver kan dyrke sine interesser – værksteder til kunsthåndværk, muligheder for at dyrke musik, auditorium til foredrag, hyggekrege og fælles opholdsrum. Desuden har højskolen nogle meget fine værelser med eget bad. De to første dage gik noget af tiden med foredrag om landsdelen, det danske mindretal og Slesvigs historie. Højskolelærer Sven-Ulf Jansen fortalte bl.a., at den ene af brødrene Grimm i 1840 havde udgivet en lille bog, hvori han skrev, at man burde samle det tyske rige.

Efter udflugter og inspirerende foredrag på Jaruplund Højskole var der tid til samtaler og hygge. På billedet ses nogle af deltagerne på Folkevirkes studietur til Sydslesvig.

Det vil sige, at det skulle bestå af de områder, der talte tysk. I 1844 demonstrerede de tysktalende slesvigere i byen Slesvig under trikoloeren (det Slesvig-Holstenske flag) og sang en tysk nationalsang. I Bredsted mødtes friserne med samme emne som tyskerne: »Væk fra Danmark«. Som bekendt startede borgerkrigen i 1848 og i 1864 mistede Danmark Slesvig og Holten. I 1871 udråbte Otto von Bismarck det tyske kejserrige. Den nuværende grænse blev trukket efter en folkeafstemning i 1920, og i dag er 10% af Slesvigs befolkning dansksindede. I grænselandet kan man være dansk statsborger og gå i dansk skole og kirke. I bl.a. Flensborg ligger et dansk gym-

nasium, Duborg Skolen, hvor eleverne får en studentereksamen, som både kan bruges i Danmark og Tyskland. De nybagte studenter bliver inviteret til et glas champagne på det danske generalkonsulat. De fleste tager deres uddannelse i Danmark. Det gjaldt også de højskolelærere, vi traf. De var efter endt uddannelse flyttet tilbage til Sydslesvig.

Europæisk center for mindretalsproblemer

Vores første udflugt gik til Flensborg. Det havde før været en driftig handelsby med en havn. Nu var der kun et lille skibsværft og en lystbådehavn tilbage. I Flensborg besøgte vi »Europæisk center for

Et af højdepunkterne på Folkevirkes studietur var besøget i det danske forsamlingshus på Før.

Den stolte Istedløve, som endelig har fået den plads, som mange har ønsket i årevis.

mindretalsproblemer«. Centeret blev betalt af Slesvig – Holsten, Tyskland og Danmark. Det var grundlagt i 1996 og arbejdede uafhængigt af regeringerne. Centerets målsætning er at skabe samarbejde mellem minoriteter og majoriteter. Det dækker over 300 minoriteter over hele Europa. Centeret drev forskning, dokumentation og havde projekter, hvor de prøvede at understøtte minoriteter og samarbejdede med regeringer for at yde minoriteterne beskyttelse.

Nogle stater har bedt centeret om hjælp. Det drejer sig for eksempel om Rumænien, som havde brug for hjælp med romaerne. Desuden har centeret hjulpet i Georgien, og i Kosovo har de hjulpet med at skrive grundloven, så mindretallene bliver beskyttet. Projekterne bliver betalt af EU-fonde. Centeret er blevet placeret i Flensborg, fordi grænselandet er model for, hvordan man bør behandle sine minoriteter.

Hvis I vil vide mere se da på: www.ecmi.de. Desuden har Folkevirkes kontor forskelligt materiale om centeret og centerets arbejde. Materialet foreligger på engelsk og tysk.

Oplevelser i marsklandet

En heldagsudflugt gik til øen Før. Vi kørte i højskolens bus gennem marsklandet. Her var så mange vindmøller, at man ikke troede sine egne øjne. Tyskland har taget en beslutning om, at nedlægge alle

atomkraftværker og skal derfor have erstattet deres energiproduktion med bl.a. vindmøller. På 70% af markerne groede kun majs. Den blev brugt til biogas. Efter høst blev majsens transporteret over store afstande for at blive omdannet til metan. Denne afgrøde giver store problemer for dyrelivet, bl.a. fordi majsens bliver sået for sent til at yde skjul for ynglende dyr og fugle.

Efter en kort sejl tur i zigzag mellem Vadehavets sandbanker kom vi til øen Før. Det var her Chr. VIII holdt sommerferie og inviterede H.C. Andersen på besøg.

Hovedstaden på øen hedder Vyk. Øen har 8.000 indbyggere og er delt i to. I den kongelige enklave tales plattysk og på resten af øen bor friserne, som taler frisisk. De har deres eget flag – en trikolorer i blå, rødt og orange. Blåt for havet, rødt for solnedgangen og orange for sandet. På den frisiske del af øen, som ligger under havets over-

flade, var alle huse bygget på værfter eller pæle. Digerne omkring øen er på syv meter og skal nu forhøjes med to meter. Alle byer i området ender på »sum«, som betyder hjem. Før er en kur-ø og har frabedt

sig vindmøller. Man ønsker heller ikke sommerhuse på øen. Hvis man vil bygge nyt – hvilket er meget dyrt – skal man bevise, at man vil bosætte sig på øen.

En meget speciel ting, der faldt os i øjnene var, at husnumrene ikke var fortløbende. Det viste sig, at beboerne tog deres husnummer med, når de flyttede.

I 1600-tallet lærte en præst ved navn Nicholaisen de unge mænd navigation, så de blev skibsførere og styrmænd. De sejlede bl.a. på hvalfangerskibe og bragte velstand til øen. I dag er øen også bosat af velhavende folk.

Et af højdepunkterne var besøget på den danske skole og det danske forsamlingshus på Før. Skolen havde 14 elever, to lærere og en pedel. Skolen går til 8. klasse og startede i 1950. Den har desuden en legestue, hvor der går syv børn. Efter 7. eller 8. klasse fortsætter børnene på Duborg-Skolen i Flensborg, og eleverne bor så på skolehjem. Skolen har forbindelse til det danske bibliotek i Flensborg, som holder skolebiblioteket ved lige. Skolen havde to klasseværelser – et for de små og et for de ældste klasser. Vi talte med en meget engageret skoleleder, som fortalte om undervisningens indretning og de for-

dele og ulemper, der er ved at have så få elever. Han fortalte også, at man har skolepligt i Tyskland. Det betød, at der var skoler på selv de mindste vadehavsøer.

På Folkevirkens studietur til Slesvig oplevede deltagerne også den smukke Skt. Johannes Kirke i Niblum på Før.

Efter besøget på Før sejlede vi tilbage til fastlandet. Vi skulle spise ål på Bongsiel Kunstnerkro. Her hang billeder af Emil Nolde på væggen, og vi fik en platte med stegt ål, ål i gele og en hel røget ål til hver. Derudover var der de små og meget delikate vadehavsrejer. Dagen sluttede med, at vi skulle se Sort Sol, men stærene var desværre gået i seng!

De folkevirkere, der deltog i turen, var enige om, at det havde været en stor og lærerig oplevelse. Vi takker vores værter – kvinderne i Aktiv Kvindeforening i Sydslesvig. De deltog i vores ophold, og vi håber, at vi kan mødes igen!

Hulter til bulter gennem Sønderjylland

Kristian Ditlev Jensens nye bog »Sønderjylland – Steder og mennesker« er fyldt med flotte fotos, men teksten lever desværre ikke op til den fotografiske kvalitet.

Af Jørgen Jensen

Just som Ole Bornedals tv-serie »1864«, med blandt andet skønne billeder af det sønderjyske landskab, i disse uger panorerer hen over fladskærmene, er der udkommet en ny bog om Sønderjylland med Dybbøl Mølle som forsidefoto. Tidspunktet er næppe tilfældigt, selv om Kristian Ditlev Jensens »Sønderjylland – Steder og mennesker« ikke har noget med 1864 at gøre. Dog er krigen kort omtalt i bogen, idet man umuligt kan skrive en bog om steder og mennesker i Sønderjylland uden at nævne den skæbnsvangre stund, som krigen ved Dybbøl og Als blev for Danmark for 150 år siden.

Det er en stor og flot bog, som med sit imponerende billedgalleri nærer lysten til at kaste sig over teksten. Mange af Kristian Ditlev Jensens og Lasse Hyldagers fotos fra alle hjørner af landsdelen er fremragende – lige fra de kuperede landskaber mod øst til de flade helt ude i marsken og vadehavet mod vest. De indfanger på fornem

vis stemningen fra steder og landskaber, som kendere af Sønderjylland er fortrolige med, og som for andre, der knap nok kender landsdelen, vil skærpe appetitten på selv at opleve egnen.

I sit forord betegner forfatteren Sønderjylland som et magisk sted. Har man oplevet marsken, digerne, vadehavet, Vesterhavets buldren mod digerne i en vinterstorm, og sort sol, når hundreder tusinder af fugle letter mod himlen, så har man oplevet noget magisk. Der er højt til loftet derude i det flade land.

Det står der alt sammen i fine kapitler i bogen om Sønderjylland,

men ellers kniber det mange steder i Kristian Ditlev Jensens tekster med magien. I bogens 61 kapitler hopper han fra tue til tue uden synderlig disposition – snart er vi det ene sted og så det andet, og så vender vi nogle gange tilbage til steder, hvor vi har været. En række små og større historier uden mål og med.

Tag f.eks. Tønder – »Byen i marsken«, som er kapitlets overskrift. Byen bliver på mindre end en side affærdiget af forfatteren som definitivt skandaliseret på grund af Tønder-sagen. Han kan ikke skjule sin forargelse over, at byens borgmester ikke vil udtale sig om den ubehagelige sag, som for længst er afsluttet ved retten. Kapitlet indledes med nogle fabuleringer over, hvad Søren Kierkegaard mon ville have fremhævet ved Tønder, og Kristian Ditlev Jensen konstaterer, at det ved vi ikke, for han er for længst død og borte, hvorefter han tager fat på Tønder-sagen, som ifølge hans opfattelse nægter at gå væk, hvilket borgmesteren åbenbart ikke har forstået. Det er unægtelig et mærkeligt sammen-

surium om en by, hvis kvaliteter godt kunne påkalde en anden type opmærksomhed. Og hvordan kan man tillade sig at stemple en by, dens omdømme og dens befolkning som definitivt skandaliseret på grund af en ubehagelig forbrydelse, som byen og dens befolkning ikke kollektivt bærer skylden for? Hvad med Brønderslev, Esbjerg og andre byer i landet, der har haft sager om forbrydelser og forsømmelser over for børn og unge? Er de også skandaliserede for evigt? Det er muligt, at forfatteren og vennerne i det danske medieparnas har stemplet Tønder til evig skam, men mon ikke borgmesteren har fat i den lange ende, når han mener at kunne bruge sin energi på at fremhæve andre ting ved byen.

Tønder og Tønder-sagen er omtalt på side 46, men på side 23 refereres et interview med en politiassistent, der heller ikke har meget at sige om sagen, og Tønder vender vi tilbage til længere henne. Her handler det om Tønder-festivalen, som nok er en ode værd. Bare ét eksempel på den besynderlige måde, bogen er disponeret på.

Desværre har Kristian Ditlev Jensen det med at forfalde til (over)smarte bemærkninger og indimellem rene banaliteter i sine tekster. I en omtale af Gråsten, som næsten udelukkende handler om firmaet Gråsten Salater, skriver han til slut: »Mon ikke Hendes majestæt dronning Margrethe II af Danmark sender en tanke til søens folk og indbyggerne i Grønland, når hun får et stykke med rejesalat på terrassen?« Mon ikke dronnin-

gen ville betegne det som en »dumsmart bemærkning«?

Forfatteren bryder sig ikke meget om det moderne landbrug. I et kapitel med overskriften »Nu er det vel øko?« skriver han bl.a.: »Mange landmænd er i dag ved at finde tilbage til deres stolte rødder. Til dengang man var stolt af at være bondemand, og hvor man tog de lange arbejdsdage med et smil, fordi man vidste, at det, man fremstillede, vitterlig var førsteklasses danske landbrugsvarer«. Hvis man erstattede datid med nutid i teksten, og hvis man som bosiddende i Sønderjylland – forfatteren har selv boet i Højer og Christiansfeld – havde mødt mange af nutidens landmænd, ville man vide, at de med glæde tager de lange arbejdsdage i bevidstheden om, at de fremstiller førsteklasses varer, der bliver solgt i store dele af verden. I stedet forfalder Kristian Ditlev Jensen flere steder i bogen til næsten reklameprægede tekster om f.eks. Naturmælk. Helt galt bliver det i et langt, langt kapitel om Skærtøft Mølle på Als, der får ubetalelig reklame for sit mel, ledsaget af endnu en (dum)smart bemærkning: »Man skal nemlig ikke tage fejl. Nok ligger møllen på landet – men derfor er det ikke nødven-

digvis bonderøve, der driver butikken«. Normalt er det kun Politiken og Berlingske, der kan finde på at skrive den slags vrøvl, når de engang imellem sender københavner-journalister vest for Valby bakke.

Udover det lidt for smarte og det banale – som f.eks. at beskrive Dybbøl Banke som en vaskeægte slagmark – er bogen sine steder præget af sprogligt sjusk og fejl. I et afsnit om Udkantsdanmark bliver det helt pinligt, når forfatteren skriver om en »værgekampagne for en turisttur«. Har bogens redaktør taget sig en middagslur – eller hvad med korrekturlæserne?

Man kommer vidt omkring i Sønderjylland på en lidt hulter til bulter måde på grund af den manglende disponering af stoffet. Som en kender af landsdelen – denne anmelder er kommet i Sønderjylland næsten årligt siden barndommen og har arbejdet der i flere år som journalist – efterlades man underlig uforløst med hensyn til, hvad der er det særligt sønderjyske anno 2014. En række citater i bogen giver dog en lille fornemmelse af, hvad sønderjyder opfatter som deres særlige karakteristika.

- *Sønderjylland – Steder og mennesker.*
- *Kristian Ditlev Jensen.*
- *289 sider. Pris: 349,95 kr.*
- *Gyldendal.*

Forfatteren Kristian Ditlev Jensen.

Nyt fra Folkevirke Vesthimmerland:

VIDSTE DU...

at når du deltager i fritidsundervisning, så er du med i et folkeoplysningsarbejde,

der er enestående i verden?

Af Karen Pihlkjær,
formand for
Folkevirke
Vesthimmerland

Lørdag den 27. september kl. 8.00 åbnede Dronning Ingrid Hallerne dørene for ca. 60 foreninger, der havde meldt sig til Frivilligmarkedet 2014 arrangeret af Kultur & Fritid indenfor Vesthimmerlands Kommune.

Arrangementet åbnede for publikum kl. 10.00, så ca. 250-300 ildsjæle havde to timer til at arbejde med at få deres stand gjort attraktiv og tiltrækkende. Der blev arbejdet intenst for at gøre en forskel.

Folkevirke Vesthimmerland var med sidste år, så det var anden gang, vi gjorde vores entré – og som man kan se på billedet, var standen »designet« med gamle og nye ting fra Folkevirkes 70-års virke med folkeoplysning.

Bagvæggen var prydet med malerier af en lokal kunstner (vores næstformand). Det sendte et signal om den kulturelle vinkel, som Folkevirke også står for. Vores tro-

faste studie-/læsekreds var præsenteret af bøger, som skal læses/studeres i den kommende sæson. Kl. 10.00 åbnede Frivilligmarkedet med en flot tale af kulturrådsformand Jan Dyregaard, og et harmonikaorkester (25) spillede til en fællessang. En flot optakt til dagen! Hallen blev hurtigt levende med folk, der livligt spurgte ind til, hvad den enkelte stand stod for. Bestyrelsesmedlemmer delte flittigt ud af vores efterårsprogram, og »Fællesskabets PAS«, der fortæller om folkeoplysning i Dan-

mark, hvor ildsjæle går gennem ild og vand for det, de brænder for. Når man gik igennem hallen, så man et væld af stande, der hver for sig gør en forskel, og hver for sig er vigtig for, at vores samfund kan hænge sammen.

Man kan nævne Røde Kors, Natteravnene, sociale organisationer, sorggrupper for børn og unge, støtteforeninger for de mange museer i Vesthimmerland, Støtteforeningen »Den levende Middelalder« for Middelalderdage på Vitskøl Kloster, TUBA, Kærbo/

Et kig ind mod Folkevirkes smukke stand. Fra venstre ses næstformand Sonja Feldt Pedersen, bestyrelsesmedlem Jette Høyer og formand Karen Pihlkjær.

Solvang to plejehjem, Thits Venner, Johannes V. Jensen Museet, Kirkens Besøgsvennetjeneste, LOF, Vesthimmerlands Musikhus ALFA, Kunstnerforeningen Rammen, Kræftens Bekæmpelse m.fl. Naturligvis var vi med – Folkevirke Vesthimmerland – der står for social, kulturel og politisk oplysning. Vi tror på Folkevirkes arbejde. Vi vil være med og gøre os stor umage for at gøre en forskel, hvor deltagerne kan udvikle og udfylde deres potentiale både fagligt og menneskeligt!

Folk og oplysning er uhyre vigtigt i kongeriget Danmark!

Professor Ove Korsgaard deler folk op i tre forskellige betydningslag.

- Politik (folketing, folkesuverænitet, folkestyre, folkeparti, folkeafstemning).
- Kulturel (folkeviser, folkeeventyr, folkedragt, folkeånd, folkesjæl).
- Social (folkets hus, folkehjem, folkevogn).

Han spørger så:

Hvem er det, der har brug for oplysning? Og hvad er det, oplysningen skal gå ud på?

Ove Korsgaard udtaler:

»Vi har på den ene side succes med bestræbelsen efter at danne den enkelte til at være en del af et demokrati, men på den anden side har vi tragedien i faren af, at mange af os bringer den dannelse, vi bliver udstyret med, til at styrke

egne interesser fremfor at engagere os i fællesskabet og dermed tage ansvar«.

Håber denne lille artikel giver stof til eftertanke!

N.B. Vi ser frem til 2015, hvor vi skal være med til at fejre 100-året for kvindernes valgret.

Vi er i fuld gang med et spændende arrangement den 5. oktober og arbejder med en udflugt i april-maj. Det ville være et plus, hvis alle kredse arrangerede et møde om dette jubilæum. Jeg tror, at vores landsorganisation vil høste ros og måske penge til en så markant indsats over hele landet.

Bedsteforældre/børnebørnlejr 2014

Aflejrleder Karen Hallberg, Folkevirke

Efterårsferien er forbi og en gruppe bedsteforældre og børnebørn havde valgt at tilbringe 5 hyggelige dage på Folkevirkes lejr i Middelfart.

Vi bedsteforældre syntes nok, at vi fik lidt for meget regn, men regn bekymrer ikke børn. Der var mange ture til stranden, og vi fik samlet og talt om muslinger og søstjerner. I begejstringen blev en del sokker våde, men det er vel, hvad der sker, når man lever et aktivt liv.

Der blev bygget en stor by af mælkekartoner, stor idérigdom blev udvist af både børn og voksne.

Vi havde ild i pejsen, og hver aften blev afsluttet med godnatlæsning

fra bøger med Astrid Lindgrens fortællinger. Herved fik vi dagens aktiviteter til at falde til ro.

Vi tog en dag til Økolariet i Vejle. Økolariet er et viden- og oplevelsescenter, der gennem udstillinger og arrangementer formidler viden om natur, miljø, energi, klima, kost

og meget mere. Vi var i »kloakken« og så, hvad der skete med vores spildevand, og hvordan roterne hyggede sig. Der blev sorteret affald, og så var der en meget spændende udstilling om genbrug. Børnene samlede »rådiamanter«. Det var et stort hit.

Alt i alt en dejlig uge, der blev afsluttet med en Halloween-aften med hekse, spindelvæv, edderkopper, græskarsuppe og uhyggelige brød og kager.

På Folkevirkes efterårslejr for børnebørn og bedsteforældre var alle i aktivitet dagen lang og hyggede sig. Her glimt fra dagen, hvor der blev bygget en stor by af mælkekartoner og aftenen, hvor Halloweens uhygge bredte sig.

Mindeord:

Ved Grete Dige Østergaards død

Af Annemarie Balle

En af Folkevirkes markante formænd er død 90 år gammel.

Grete Østergaard var i hele sit voksne liv en folkevirkere med blik for, hvad Folkevirkes rødder var, men bestemt også med indsigt i, hvad Folkevirke kunne udvikle sig til ud fra de aktuelle spørgsmål, som optog folkevirkere landet over.

Grete Østergaard havde en dyb forståelse for Folkevirkes særkender – oplysningsbevægelsen, som hele tiden var i bevægelse og skulle fastholde møderne og de levende samtaler mellem mennesker på tværs af alle skel.

Grete Østergaard var formand for Folkevirke i årene 1982 til 1986 og var Folkevirkes tredje formand – de to foregående var Folkevirkes store inspirator Bodil Koch og derefter Kate Heilbo, som var både formand og redaktør af Folkevirkes tidsskrift. Så ingen tvivl om, at det var en tung arv at løfte efter to så markante personer. Men Grete

Folkevirkes æresmedlem Grete Dige Østergaard ses her ved fejringen af sin 90-års fødselsdag.

Østergaard kendte Folkevirkes sjæl og havde også kendt Bodil Koch, så hendes indsigt var stor. Formandsstolen blev indtaget med Grete Østergaards karakteristiske imødekommenhed og blide væsen. Hun gik ikke til sin nye opgave for at revolutionere Folkevirke, men for roligt og stadigt at udvikle Folkevirke. Hun arbejdede videre på basis af Folkevirkes oprindelige grundlag samtidig med, at hun var

med til at befæste Folkevirkes placering i samfundslivet.

Hendes blide og meget vindende væsen var med til at sikre en stor sammenhængskraft i Folkevirke. Hun formåede at få folkevirkere landet over til at arbejde for en fortsat udvikling af Folkevirke – og så kunne hun tiltrække en lang række spændende kvinder til at debattere i Folkevirke.

Grete Østergaard havde øje for alle Folkevirkes tre ben – den sociale, kulturelle og politiske oplysning. Men der er ingen tvivl om, at det især var de kulturelle arrangementer, der havde hendes største bevågenhed – musikken, teateret, litteraturen og billedkunsten. Det var emner, som også stod højt på møderne i Folkevirkes kredse i Holbæk og Vallekilde, som Grete Østergaard var en drivende kraft bag.

Uden for Folkevirkes regi engagerede Grete Østergaard sig i bl.a. bestyrelsesarbejdet i Holbæk Teaterforening.

Deltag i julehygge på Folkevirke!

Folkevirke fortsætter sin hyggelige juletradition med at indbyde til **julehygge** i Folkevirkes julepyntede lokale i **Niels Hemmingsens Gade 10 i København**.

Folkevirke serverer lidt **gløgg** og **juleknas**, mens folkevirkere kan

hygge sig og tale om årets oplevelser og udveksle idéer til nye arrangementer. Julehyggen holdes **torsdag 11. december kl. 15-17**.

Alle er velkomne til nogle hyggelige timer, hvor medlemmerne af Folkevirkes forretningsudvalg

samt frivillige på Folkevirkes kontor vil være til stede.

På gensyn på Folkevirke!

SÆT X
I KALENDEREN

»» PÅ RUNDTUR I CYBERSPACE »»

Folkevirke arrangerer i **januar** og **februar 2015** kurser om bl.a. det at skrive på **hjemmesider**, gå på **Facebook** og skrive **nyhedsbreve**. **Der arrangeres kurser i flere af Folkevirkes lokale kredse:**

- København på Folkevirke i Niels Hemmingsens Gade 10
- Lyngby
- Roskilde
- Herning
- Vesthimmerland
- Lemvig

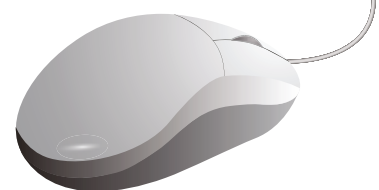
Kurserne tilbydes alle medlemmer af Folkevirke og er **gratis**. De ledes af Folkevirkes **formand Anne-marie Balle** og Folkevirkes **webmaster Birgit von der Recke**.

I kurserne bliver der moduler med en generel introduktion til **internettet**, **Word** og **Excel**, desuden moduler om **kommunikation**, **hjemmesider** og **Facebook**.

Kurserne vil vare omkring tre timer, og alle deltagere vil få udleveret et kompendium.

Der vil blive rig lejlighed til at stille spørgsmål og til selv at forsøge sig med den elektroniske formidling.

Datoerne er endnu ikke fastlagt, men kontakt din lokale Folkevirkebestyrelse for at høre nærmere om mulighederne.

Kulturminister Marianne Jelved i Folkevirke

Folkevirke i Lyngby har arrangeret, at kulturminister **Marianne Jelved** lægger op til **debat**. Det sker **lørdag 21. februar 2015 kl. 14.00** i **Fuglevad Mølle** i Lyngby, hvor kulturminister Marianne

Kulturminister Marianne Jelved.
Foto: www.ft.dk

Jelved holder foredrag. Emnet er: **Hvad ville Bodil Koch tænke, hvis hun levede i dag og så alle de kvindelige politikere, vi har?** Deltagerpris **kr. 100**. Tilmelding til Lene Hjeds på lene-hj@hotmail.com.

Fra barn til demokratisk samfundsborger

Af Jeanne Bau-Madsen, Folkevirke

I september gennemførte Folkevirke i København en kursusrække med titlen »Fra barn til demokratisk samfundsborger«. Kurset bestod af tre foredrag med debat.

Folkevirke ville sætte fokus på børn og stillede bl.a. disse spørgsmål:

»Hvorfor og hvordan havner børn i problemer?« »Hvordan ønsker vi, skolerne og andre institutioner skal handle overfor børn, der ikke umiddelbart passer ind?« »Hvordan skal vi opdrage vores børn til demokratiske individer og aktive borgere i det danske samfund?« »Og hvordan skal velfungerende børn og deres forældre handle over for utilpassede børn, når de møder dem?«

Kurset henvendte sig til forældre, bedsteforældre og frivillige, der beskæftiger sig med utilpassede børn og frivillige, der rådgiver andre. Folkevirke havde inviteret tre eksperter, som hver især møder børn og forældre, som er i problemer.

Børn på krisecenter

Tirsdag den 16. september fik vi besøg af børnerådgiver, socialrådgiver Susanne Larsen fra Dansk Kvindesamfunds krisecenter. Susanne er ansat på krisecenteret, som ligger på Frederiksberg. Centeret køres fortrinsvis med frivillig arbejdskraft. Her bor kvinder og kvinder med børn, som er flygtet fra en voldelig ægtemand og far. Hun fortalte om sit arbejde med især børnene og om centerets dagligdag. Hun fortalte, at hun fra starten

arbejdede ud fra virkeligheden – nemlig at kvinderne og børnene skulle tilbage til en normal tilværelse i samfundet. Hun talte meget med børnene. Hun bad dem bl.a. fortælle om nogle gode oplevelser, de havde haft sammen med deres far. Virkeligheden for disse børn er jo – som Susanne Larsen sagde – at selv om forældrene er skilt, får faderen ofte samkvemsret. Desuden må man aldrig glemme, at børns forældre er det bedste, de har, ligegyldigt hvordan de bliver behandlet! Børnene kom i den lokale folkeskole, og centeret arbejdede sammen med lærerne for at sørge for, at børnene fik en fornuftig skolegang. Dette velvidende at når de flyttede fra centeret, skulle de på en ny skole. Susanne Larsen beskrev centerets hverdag. Kvinderne hjælper med madlavning og rengøring. Et par gange om ugen kommer frivillige, som laver værksteder med børnene. De frivillige sørger også for at holde børnenes fødselsdage og en stor fest, når mor og børn flytter fra centeret. Desuden bliver der arrangeret ture ud af huset, fx har man fået fondsmidler til en tur i Tivoli. For at give tilhørerne en fornemmelse af hvad centerets beboere har været ude for, før de henvender sig på krisecenteret, fortalte hun om en arabisk kvinde og hendes to børn. Naboerne havde fundet kvinden og hendes to børn gemt under trappen i den opgang, hvor de boede. Man havde nok været klar over, at der var noget galt i familien, da beboerne havde

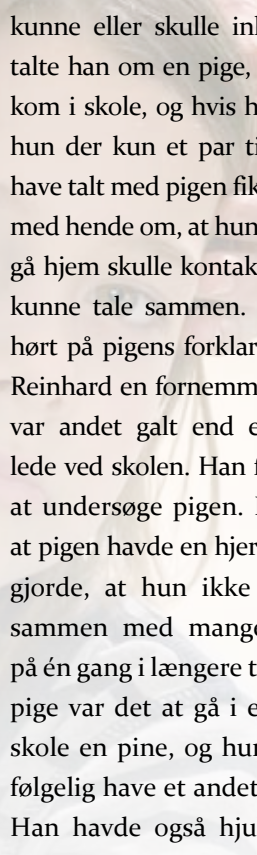
hørt moderen blive slået af sin mand, og man sørgede derfor for at sende dem til krisecenteret. Det viste sig, at manden havde fået en ny kone og holdt sin første kone lukket inde i lejligheden.

Her måtte hun opvarte den nye kone og hendes børn. Hendes egne børn fik aldrig nyt tøj eller legetøj. Desuden slog faderen både børn og sin første kone. Det lykkedes hende at flygte ud af lejligheden, hvorefter hun havde gemt sig under trappen.

Inkluderede børn i folkeskolen

Tirsdag den 23. september fortalte AKT-lærer Kim Reinhard om inkluderede børn i folkeskolen. Alle folkeskoler har i dag en AKT-lærer. A står for adfærd, K for kontakt og T for trivsel. Disse lærere underviser på skolen, men bruger nogle timer hver uge som AKT-lærere. Det betyder, at eleverne kender læreren. Typisk henvender en lærer sig til AKT-læreren og beder om hjælp med en vanskelig elev. Denne hjælp kan være et godt råd, at AKT-læreren deltager i en undervisningstime, eller AKT-læreren tager en samtale med eleven.

Han fortalte, at eleverne ofte nægtede at tale med ham i begyndelsen. Men han havde erfaret, at hvis han hørte efter, hvad eleven sagde, endte det altid med, at de fik en god snak. Eleverne var ofte ikke vant til, at voksne hørte efter, hvad de fortalte. For at give tilhørerne en fornemmelse af AKT-lærerens arbejde fortalte Kim Reinhard om et par elever, han havde hjulpet. Som eksempel på en elev, der ikke

kunne eller skulle inkluderes, fortalte han om en pige, som sjældent kom i skole, og hvis hun kom, blev hun der kun et par timer. Efter at have talt med pigen fik han en aftale med hende om, at hun i stedet for at gå hjem skulle kontakte ham, så de kunne tale sammen. Efter at have hørt på pigens forklaringer fik Kim Reinhard en fornemmelse af, at der var andet galt end en almindelig lede ved skolen. Han fik en læge til at undersøge pigen. Det viste sig, at pigen havde en hjerneskade, som gjorde, at hun ikke kunne være sammen med mange mennesker på én gang i længere tid. For denne pige var det at gå i en almindelig skole en pine, og hun skulle selvfølgelig have et andet skoletilbud. Han havde også hjulpet en elev, som var blevet mobbet så meget, at forældrene havde valgt at lade deres datter skifte skole. Kim Reinhard talte med hende og fandt efterhånden ud af, hvad det var, der fik de andre elever til at mobbe hende. Han gav derefter pigen en række værktøjer til at undgå at indbyde til mobning. Desuden talte han med klassen og dens lærere om at give denne pige et frirum, som gjorde, at hun efterhånden blev glad for at gå i skole og endte med at blive formand for skolens elevråd. Efter mange år som AKT-lærer kunne Kim Reinhard konkludere, at inklusion kunne være en god idé, men at man skulle huske, at det ikke var løsningen for alle børn.

Børn i familieskole

Tirsdag den 30. september fortalte integrationskonsulent og speciallærer Sabria Safar om børn i fami-

lieskole. Hun startede med at fortælle, at hun selv var flygtning fra Irak og uddannet som geolog. Hun taler kurdisk, arabisk, farsi, oldpersisk og pashto og har taget en dansklæreruddannelse. Efter at have undervist på en stor københavnsk kommuneskole har hun fået arbejde på en familieskole. Hun fortalte derefter om familieskolen, som er en skoleform, man tilbyder elever, der ikke kan finde ud af at gå på en almindelig dansk folkeskole. I denne skoleform inddrager man hele familien, så forældrene deltager i skolegangen to gange om ugen. På skolen er både etnisk danske elever og tosprogede elever. Sabria Safar beskæftigede sig med de tosprogede børn. Et skoleophold strækker sig over 16 uger og et ½ års opfølgning. Et skoleophold sker i samarbejde mellem elevernes hjemskole og socialforvaltningen. Det starter med, at en skoleleder henvender sig til familieskolen for at få hjælp til en elev. Sabria Safar fortalte, at hun havde gode erfaringer med at besøge skolen og få et møde med klasselærer og familie. Derefter talte hun alene med familien for at forklare, hvad en familieskole er, og hvad tilbuddet går ud på. Det var hendes erfaring, at mange tosprogede forældre ikke helt forstår det danske skolesystem, og hun vurderede, at det var en god idé at bruge tid, således at forældrene forstår, hvad tilbuddet går ud på. På familieskolen blev eleverne undervist i det samme som eleverne i deres hjemskole. Hver dag blev der skrevet dagbog. Sammen med Sabria Safar nedskrev ele-

verne mål, og hvordan de ville nå disse mål. I dagbogen skrev eleverne, hvor langt de var nået i at opfylde målene. Dagbogen indeholdt kun positive historier, og eleverne læste selv op fra bogen. Som et eksempel på en familie, som hun havde hjulpet, fortalte hun om en fraskilt palæstinensisk moder med to børn. Denne mor var analfabet og mærket af de oplevelser, hun havde haft som flygtning. Her var det lige så vigtigt at hjælpe moderen som børnene. Sabria Safar fik fat i socialkontoret, der skaffede moderen psykologhjælp og hendes børn hjælp, så de både socialt og fagligt bedre kunne følge med i skolen.

Interview med en kursusdeltager

Deltageren har ikke selv haft børn i den danske folkeskole, men er »Bedste Ven« for en lille pige. Hun var meget overrasket over at høre, hvor mange ting, der bliver gjort på skolerne for at inkludere børn med problemer. Her hentyder hun til både AKT-lærere og Familieskolen. Samtidig var hun også ked af at høre, at nogle børn kunne have mange skoleskift, før der blev gjort noget for dem. Det, hun havde lært, var, at det er meget vigtigt at lytte og lytte mere, end man plejer! Dette brugte hun i sit arbejde som mentor for tre tosprogede kvinder. Hun kunne se, hvor vigtigt det er, at man sætter sig ind i den enkeltes kultur og er opmærksom på, hvad de har i rygsækken og hvilket fundament, man kan bygge videre på. Deltageren sluttede med at sige, at hun havde fundet kurset meget givende og ville anbefale det til andre.

NYE KURSER

Grundet de positive tilbagemeldinger har Folkevirke besluttet at tilbyde kurset endnu en gang, når vi har modtaget mindst 12 tilmeldinger. Kurset kan afholdes tidligere på dagen eller som et dagskursus med alle tre indlæg på samme dag. Kurset afholdes i Kvindernes Bygning eller et andet sted i Københavnsområdet.

REGION HOVEDSTADEN

BORNHOLM

Kontakt:

Marianne Kofod Pedersen,
Svanekevej 32, 3740 Svaneke
Tlf. 56 49 21 65

KØBENHAVN

»På Folkevirke«

Niels Hemmingsens Gade 10,
1153 København K.

Tilmelding og info:

Folkevirke,
Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal,
1153 København K. eller
Jeanne Bau-Madsen
Tlf. 45 85 65 92
folkevirke@folkevirke.dk

Folkevirkes Litteraturkreds i København

Mødestedet er Folkevirke,
Niels Hemmingsens Gade 10, 3. sal,
1153 København K.
Tlf. 33 32 83 11

Vi mødes på torsdage kl. 12-14.30.

20. november

John Irving:
»Æblemostreglementet«

11. december

Tove Ditlevsen: »Vilhelms værelse«

Halvårskontingentet er kr. 250,-

Kontakt:

Britta Poulsen
Tlf. 46 36 56 32

KØBENHAVNS VESTEGN

Litteraturkreds

Møderne holdes den sidste tirsdag i
hver måned, kl. 14-17.
Med mindre andet er nævnt,
så holdes alle møder i Glostrup
Fritidscenter mødelokale 3.

25. november

»Glasslottet« af Jeannette Walls
v/ Annelise Bohn.
Dagens digt: Gurli Søby.

2015

27. januar

»Morgen i Jenin« af Susan Abul-
hawa v/ Lisbet Lorange.
Dagens digt: Edda Faurholt.

24. februar

»Mercedes syndromet«
af Gretelise Holm
v/ Ellen Kristiansen.
Dagens digt: Lisbet Lorange.

24. marts

»Under morbærtræets skygge«
af Mustafa Can v/ Birgit Andersen.
Dagens digt: Anne Birthe Kyed.

28. april

»Stjerner uden land« af Pia Tafdrup
v/ Anne Birthe Kyed.
Dagens digt: Birgit Andersen.

Tilmelding og kontakt:

Formand Ellen Kristiansen,
Vegavænget 11, 2620 Albertslund
Tlf. 43 64 62 07
Næstformand Ingelise Olsen
Kasserer Ellis Grønvold
Suppleant/revisor
Anne Birthe Kyed

LYNGBY

2015

21. februar kl. 14.00

Kulturminister Marianne Jelved
gæster Fuglevad Mølle:
Marianne Jelved holder foredrag.
Emne: Hvad ville Bodil Koch tænke,
hvis hun levede i dag og så alle de
kvindelige politikere, vi har?
Deltagerpris kr. 100.
Tilmelding til Lene Hjeds på
lene-hj@hotmail.com

Kontakt:

Formand Jeanne Bau-Madsen
Tlf. 45 85 65 92
Kasserer Annette Albrecht
Tlf. 45 87 43 67
Ella Buck
Tlf. 45 82 22 42
Lene Hjeds
Tlf. 45 81 61 31
Eva Ladekarl
Tlf. 45 87 73 77

REGION NORDJYLLAND

FOLKEVIRKE

VESTHIMMERLAND

Alle møder foregår på Hotel Farsø
kl. 14-16. Alle er velkomne.
Entré og kaffe/te m. kage, kr. 85,-

1. december

Sognepræst Hanne Dahl, Dronning-
lund Slotskirke taler ud fra over-
skriften »En rose så jeg skyde«.
En eftermiddag i rosens tegn med
udgangspunkt i advent og juletiden.
Vi lægger vejen forbi Selma Lagerlöfs
bog »Legenden om juleroserne«.

2015

5. januar

Cand.mag. i medievidenskab og
historie Gunnar Madsen, Ring-
købing taler over emnet »Litauen
som jeg oplever det«. Bondesønnen
Valarcus var en slags Litauens
Grundtvig, der kæmpede for
oplysningen af det litauiske folk og
blev biskop.

2. februar

Cand.scient.adm. Lone Mørch
Pedersen, San Francisco, som tager
udgangspunkt i emnet »Rejsen til
frihed – en indre og ydre rejse«.
Europa over Asien til Amerika
igennem tredivede år. Et liv, der har
givet en dyb personlig frihed og en
forståelse for kulturens indflydelse
på kvindelig identitet. Samme dag
holdes generalforsamling.

2. marts

Sognepræst Niels Peter Sørensen,
Aalestrup tager udgangspunkt i
emnet »I ørkenen bevæbnet med
salmebog og pistol«.
Niels Peter Sørensen har været
udsendt som feltpræst i Afghanistan.

Kontakt:

Karen Pihlkjær,
Stenildhøjvej 48a, 9600 Aars
Tlf. 98 66 16 80
kk@pihlkjaer.dk
Sonja Feldt Petersen,
Fasanvej 10, Gedsted,
9620 Aalestrup
Tlf. 50 15 90 57
sonja@fasanvej.dk
Lone Nørgaard,
Svoldrupvej 122, Vognsild,
9600 Aars
Tlf. 98 65 82 57
pno@nypost.dk
Mona Bach Jensen,
Aalborgvej 4, Hornum, 9600 Aars
Tlf. 22 40 29 58
Mona22402958@gmail.com
Tove Kristensen,
Hans Egedes Vej 120, 9600 Aars
Tlf. 98 62 66 10
Tove.kristensen2@skolekom.dk
Lisbet Andersen,
Løgstørvej 140, Trend, 9640 Farsø
Tlf. 22 96 84 80
lisbetandersen@live.dk
Jette Høyer,
Solitudevej 4, Hvalpsund, 9640 Farsø
Tlf. 25 39 97 96
jettehoeyer@mail.dk

Vesthimmerlands

Litteraturkreds

Kredsen mødes i Dronning Ingrid Hallen, Farsø, hvor alle møder starter kl. 14.00, med mindre andet oplyses. Alle er velkomne!

Kontakt:

Inger Olsen
Tlf. 98 63 34 34
Kirsten Madsen
Tlf. 98 66 30 24

REGION MIDTJYLLAND

HERNING

Møderne holdes i Huset No 7, Nørregade 7, Herning, lokale 2.02-2.04. De holdes hver anden torsdag kl. 14 -16, og der er adgang en halv time før mødets start. Der er kaffepause på ca. 15 min., hvor man kan nyde sin medbragte kaffe. Medlemskontingent for hele sæsonen er kr. 200,00. Hvert møde koster kr. 40,00 for medlemmer og kr. 60,00 for ikke medlemmer. Satsene gælder også for pensionister.

20. november

»Et ganske særligt par – Bodil og Hal Koch« v/ cand.mag. og arkivchef Jørgen Dieckmann Rasmussen.

4. december

Julehygge v/ pianist og forfatter Claus Jørgensen.

2015

8. januar

Hernings historie i fortid og nutid v/ Kurt Jørgensen.

22. januar

Ikke endeligt aftalt – »Fra Esbjerg til Gibraltar – på cykel« v/ Mette og Poul Nørup.

5. februar

»Vera Lynns liv i ord og toner« v/ Christiane Bayer Hvas og Niels Bo Elmgreen.

19. februar

Ikke endeligt aftalt. Om maleren Jens Søndergaard.

5. marts

Besøg hos Niels Knudsen, Kroghøj Gl. Skole.

19. marts

Generalforsamling.

21. maj

Udflugt – program under udarbejdelse.

Bestyrelse:

Formand Mona Haven Jensen, Dalgas Alle 2e, 4, 7400 Herning
Tlf. 97 12 17 45

Kasserer Tove Kattrup,
Karen Blixens Vej 1p, 7430 Ikast
Tlf. 40 70 90 51
Sekretær Inge N. Pedersen,
Herregårdsparken 5, 7400 Herning
Tlf. 97 12 74 04
joergenedergaard@post.tele.dk
Best.medlem Jutta Jørgensen,
Fællestoften 4, 7400 Herning
Tlf. 97 26 80 18
Best.medlem Lene Lund Hansen,
Emil Resensvej 47, 7400 Herning
Tlf. 97 12 98 82/29 92 58 50
lenelundhansen@yoymail.dk

HOLSTEBRO

Kontakt:

Karen Margrethe Madsen
Tlf. 97 41 40 92

REGION VESTJYLLAND

LEMVIG

Kontakt:

Gunvor Fink Møller,
Grummegårdsparken 25,
Nørre Nissum,
7620 Lemvig
Tlf. 61 77 26 33
fink.gunvor@gmail.com

REGION SYDDANMARK

ODENSE

Litteraturkredsen fortsætter

Kontakt:

Ida Hansen
Tlf. 66 11 23 71

REGION SJÆLLAND

ROSKILDE

Folkevirke i Roskilde indbyder til **samtalekreds** i litteratur.

11. november

»Jeg nægter« af Per Petterson
v/ Annette Molin.

2. december

»Kærlighed i koleraens tid«
af Gabriel García Márquez
v/ Joan Lønborg.

2015

3. januar

»Hærværk« af Tom Kristensen
v/ Britta Poulsen.

3. februar

Generalforsamling kl. 13.30 og derefter debat om »Øen« af Victoria Hislop v/ Sigrid Thielsen.

24. februar

Besøg af oversætter
Anne Marie Bjerg.

17. marts

»Kantslag« af Dorthe Nors
v/ Tove Taarsted.

14. april

»Disse øjeblikke« af
Herbjørg Wassmo v/ Ester Aagaard.

Møderne afholdes tirsdage kl. 14.00-16.30 i Roskilde Biblioteks foredragssal, hvis ikke andet er nævnt. Der holdes kaffe-/tepause. Pris kr. 40. Årskontingent kr. 300 (dog kr. 150 for medlemmer af Folkevirke i København).

Bestyrelse:

Annette Molin, formand
Tlf. 46 36 09 31
annette.moling@gmail.com
Bente Ørum, kasserer
Klostervang 15
4000 Roskilde
kajv@roskilde.dk
Tlf. 46 32 16 11
Britta Poulsen
Tlf. 46 36 56 32
britta.poulsen@privat.dk
Birgit Andersen, sekretær
Tlf. 46 78 74 96
birgit.andersen@it.dk
Kirsten Rudfeld
Tlf. 46 35 68 91
rudfeld@webspeed.dk
Ester Aagaard
Tlf. 46 75 75 41
esteraagaard@roas.dk
Inger Margrethe Christensen
Tlf. 46 35 64 45
imc@ruc.dk
Bente Laursen
Tlf. 46 35 66 18
bente_l@youmail.dk

ØLSTED

Litteraturstudiekreds

Vi mødes hver 6. uge og planlægger fra gang til gang.

Kontakt:

Lis Timmermann,
Hermelinvej 9, 3310 Ølsted

UDLAND

GRØNLAND

Folkevirke i Nuuk

Kontakt:

Rebekka Olsvig,
Jens Kreutzmann Aqq 30,
postboks 575,
3900 Nuuk, Grønland

Kvindestemmer 2015:

Perlerække af kvindelige kunstnere

Lørdag 11. april 2015 arrangeres »Kvindestemmer 2015« for niende gang.

Arrangørgruppen med Folkevirke som koordinator er allerede langt fremme med planerne for det kommende arrangement. Foruden Folkevirke bakkes arrangementet også op af Dansk Blindesamfunds Kvinder, Kvinder i Musik, Kvindelige Kunstneres Samfund.

Flere kvindelige kunstnere har allerede takket ja til at optræde i Jazzhouse. Der er allerede givet tilsagn fra:

- Forfatter Pia Tafdrup
- Forfatter Jette Drewsen
- Forfatter Eva Tind
- Musikerduoen Maria Wärme og Pia Boda
- Billedkunstner Lise Seier Petersen

Det er kunstnernavne, som alle er aktuelle med udgivelser og som givet vil byde på store, kunstneriske oplevelser.

Så snart det sidste kunstnernavn er på plads, vil der blive lavet et program, som kan ses på hjemmesiden www.folkevirke.dk, og nyhedsbrev følger med opdateringer. Allerede nu ligger det fast, at forårets »Kvindestemmer« bliver holdt i Jazzhouse kl. 12-16, og at dørene åbnes kl. 11.30.

I lighed med tidligere år bliver det muligt at købe sandwich samt drikkevarer.

Billetter købes ved indgangen, og der kan ikke reserveres pladser, så kom gerne i god tid.

